Jílové,

král. zlatohorní město.

Monografie

od

Emanuele Kolihy.

Nákladem spisovatelovým.

V Praze 1865.
V komisi kněhkupectví B. Stýbla.

JÍLOVÉ,

král. zlatohorní město.

Monografie

od

Emanuele Kolihy.

Nákladem spisovatelovým.

V Praze 1865.

V komisí knėhkupectví B. Stýbla.

Jeho Milosti

vysoce urozenému pánu,

panu

RUDOLFU VRATISLAVU

hraběti z Mitrovic a Schönfeldu,

Comthuru řádu bdělosti velkovévod. sasko-výmarského, commandeuru řádu Jindřicha Lva vévod. brunšvického, rytíři rodinného řádu Arnoštského vévod. saského, c. k. místodržitelskému radovi král. českého atd. atd.

v nejhlubší pokoře

věnuje

Emanuel Koliha.

Proslov.

Každý zajisté sobě váží místo ono, kde první světlo tohoto světa spatřil. Takž i já proniknut citem lásky k svému rodišti a rodákům svým milým, cítil jsem, že láska má k oběma tím více roste, kdykoli jsem co památného o svém rodném městě četl. A bera si sám sebe za příklad, myslím, že i rodáci moji tím více město ono starobylé milovati budou, když se dočtou zajímavých zpráv z jeho šedé minulosti; a pročež sháněl jsem pilně látku, abych z ní obraz krajanům svým před oči postavil, v němž by dávnověkost a slávu města svého spatřiti mohli, a podávám jej všem s tou nadějí, že od každého vlídně, ano radostně přijat bude.

Spisek ten rozdělil jsem na tři čáště: *A)* Dějepis hornictví, jenž rozpadá opět na několik částí, a sice v dobu předhistorickou s poznámkami o jmenu města a s malou geognosií; v dobu historickou, jež rozpadá opět ve dvě doby a dodatek, a sice od r. 1235—1422 a druhá odtud až do r. 1618. Dodatek obsahuje 18. a 19. stol. *B)* Památky města a *C)* Krátký dodatek o vůkolí.

A věda, že i Jeho Milost hraběcí milovníkem a příznivcem našeho starobylého města byl a vždy se ním posud prokazuje, osmělil jsem se toto dílo skromné Jemu připsati ve své nejhlubší pokoře.

Konečně vzdávám všem, kteří k vydání tohoto spisu jakýmkoli způsobem přispěli, své nejvřelejší díky.

V Praze dne 4. listopadu 1864.

A. Dějepis hornictví.

Nejstarší památky z hornictví Jílovského sahají až v časy baječné, pohanské. Avšak ani pověstí neslušÍ přehlednouti, ač jsou často v poëtickém rouše, neboť teprv pak hodnověrnosti dojdou, když stopy aneb pohnutky jejich k pozdějším dějinám se druží.

Václav Hájek z Libočan, kronikář český, byl by rád mnoho skutků a dějů Libuši přidal, nedůvěřoval si toho ale, pročež ji nechával prorokovati. Tak vypravuje o jakémsi Dolislavu, na jehož vybídnutí se lid na Libíně hradu, později Vyšehrad řečeném, sešel žádaje knížete Přemysla a Libuši kněžnu, aby dobrotivě se pronesli, kdež by kov zlatý a stříbrný své uložení měl. Přemysl prosby jejich vyslyšev kázal, aby se domů odebrali a patnáctý den teprv přišli. Když v určitý čas na Libíně se dostavili, uzřeli Přemysla na stolici knížecí sedícího a vedlé něho kněžnu, ana v ruce zlatou žábu drží. Tu jal se Přemysl mluviti: „Slyšte slova své mateře, tať vás i potomky vaše obohatí.“ Libuše pak na to vstavši poodešla na skálu nad Vltavou se pnoucí a obrátivši se na západ, k jihu, k východu a posléze k severu předpovídala, kdež kovové vzácní ukryti jsou.

Pohlížejíc k jihu pravila:

„Vidím vrch Jílový,
Tenť vám bude jako svět nový,
Tuť jest velká hojnost zlata,
Odtuď bude země vaše svatá,
To vám nezhyne,
Leč láska mezi vámi mine:
Mord vám uškodí,
Všecky bohy hněvivě na vás zbudí.“

Lid uslyšev oznámení toto, odebral se k jižní straně až k řece Sázavě k vysokému vrchu, do něho štolu [1]) zarazili, kopky (domky kovkopské) si stavěli a zde se osadili nazývajíce obydlí své Jílové.

Založenému dolu dali noví tito horníci jmeno „Dobré štěstí“ neb „Přiml“, pilně v něm pracovali a mnoho zlata Libuši kněžně donášeli. Od tohoto dolu později sám vrch Přiml nazván jest.

Jakýsi Rymboš kopaje na počatém dolu Tobola čili Tobolka na vrchu, jenž se Černý nazýval, blíž Jílového, nalezl velikou vrstvu zlata, i poslal ji po čeledi své Přemyslovi a když ji na váhu vložili, více než kněžna a kníže vážila. [2])

Jakýsi Hoš vydobyl roku 775 pod jílovským vrchem v údolí, v tak zvaném křivém dolu, množství zlata, učinil z něho osm kusů a poslal je po osmi pacholcích knížeti Nezamyslovi na Vyšehrad. [3])

Křezomysl dosedna na české knížectví, dozvěděl se, že Přemysl a Nezamysl mnoho zlata z Jílového obdrželi; i usmyslil sobě pro svou komoru tam kopati. Kovkopové knížecí v hoře Borovka, zvané, mnoho zlata nacházejíce knížeti posílali. [4])

Tyto veliké výtěžky z hor Jílovských a z hory Březové (u Příbrami) přiměly mnohé lidi, že rolnictví zanechali a hornictví se chápali; bohatství rostlo, ale chleba ubýval, a v pražském knížectví hlad zuřiti počal. Někteří vladykové napomínali Křezomysla, aby kovkopy rozplašil a více potravy než kovu si vážil, avšak nadarmo. [5])

Po třech letech sjedše se vladykové na Vyšehrad předkládali knížeti příčinu nedostatku chleba,

---

[1]) Štola slove důl, když do vrchu chodiště prokopáno.
[2]) Hájek v kronice na rok 734.
[3]) Hájek v kronice na rok 775.
[4]) Hájek r. 842.
[5]) Hájek r. 843.

a žádali, aby nařídil, by kovkopové zvlášť u Příbrami, Jílového, Písku a Sušice hory opustili a rolí si hleděli. Kníže to slíbil, ale slova nedržel r. 846. Vladykové toho želeli a zvlášť jeden, muž to statečný a moudrý, Horymír, který sídlel na hradě svém Neumětl, mezi městem Berounem a Příbramí pod horami Ansiny nazvanými. Ten nejvíce naléhal, aby se horní práce zanechala a nedostatek potravy odstranil.

R. 847 zapálil mnoho kopek v Jílovém a Příbramí, mnoho kovkopů pobil a dolů zasypal. Obývatelé Jílovští obávajíce se podobného neštěstí po druhé se rozprchli. Tak Jílové skoro celých sto let neobydlené zůstalo a hory takřka v zapomenutí přišly.

Co se pak s Horymírem stalo, je známo. Hájek naznačil pověstí touto o Horymíru a Šemíku jeho spor mezi horníky a rolníky obávajícími se, žeby auri sacra fames (proklaté lačnění po zlatě) nouzi a hlad způsobily.

Taktéž vypravuje pověsť o synech Roslavových, kteří ku Kroku přišli oznamujíce, že na Jasoňově louce zlatá zrna nalezli chtíce mu je darovati, ale Krok pravil: „Milí synové! vzdejte bohům poctu, oni vám pak udělí zdraví; koho bohové čím obdařili, tomu to má být též ponecháno.“ — Dal jim zlato nazpět a radil, aby dále pilně hledali.

Když u Nížeboru železná ruda nalezena byla, dal majitel zhotoviti pět vozů s železem okovanými koly a poslal je železem naložené vévodovi darem. Vévoda pak uzřev dar tento pravil rozradován: Hle, tím vším poctil mne přítel můj a dobrý hospodář Hes, Slavošův syn! Na otázku knížete, což by s tím železem dělal, radil jakýsi vladyka jmenem Nokola, aby dal kováře Bleha zavolati a nástroje shotoviti, jimiž by se mohly skály a kameny rozbíjeti, aby poslal je do Jílového na Hostboyi a Hoři, aby jimi zlato a stříbro dobývali.

Roku 946 svolal kníže Boleslav ukrutný radu svou, v níž se rokovalo, kterak by zem zbohatnouti mohla. I radili mu, aby se hledalo v starých letopisech, co byla kněžna Libuše s Přemyslem o pozemských pokladech prorokovala. Doložili pak: „Neboť jest nám postoupním dodáním známo, že Přemysl všecko to proroctví písákům slovanskými písmenami zapsati rozkázal; pročež doptášli se toho, tudy a tak budeš moci zemi své bohatství opatřiti.“ Boleslav radu přijal a hledáno a nalezeno jest takých spisů v pokladnici Přemyslově na Vyšehradě. I dočetl se též o vrchu Jílovém. Kníže i hned vyslal od Prahy k jižní straně kovkopy své. Tito přišli do údolí k spustlému Jílovému a zde nalezli v několika nedávno obnovených domkách některé obyvatele, a od těch se dověděli, jak místo toto sluje. I hned dali se do práce v dolu někdy Rymbošově, Tobole či Tobolka nazvaném, a mnoho zlata vytěživše Boleslavovi odesílali.

Znamenité výtěžky přilákaly opět mnoho lidí k hornictví, a město opět vzrostlo. Než jako dříve i teď počal hubící hlad řáditi, poněvadž se pole zanedbávala. R. 948 žádali tedy vladykové Boleslava, aby toto zlé napravil. Kníže tedy ustanovil jistý počet poddaných, kteří směli zlato a stříbro dobývati, ostatní pak musili rolí vzdělávati; a tito poslednější za tou příčinou mnoho lesů okolo Jílového vyplenili a pole zakládali. Od té doby dělili se Jílované na dvě třídy, rolníky a kovkopy čili jílovce neb rýžovníky.

R. 998 za knížete Boleslava nábožného těžilo se z hor Jílovských opět mnoho; zvláště prý Tobole nesl více než na stotisíc hříven zlata toho roku knížecí komoře; Boleslav nábožný pak obracel poklady tyto k okrase chrámů a k ulevení bídy chudých lidí.

Zvláště pak roku 1031 více než obyčejně zlata v Jílovém vrchu vytěženo bylo.

R. 1079 za knížete Vratislava pracovali kovkopové knížecí, kteří 3 nové doly zarazili: Mošnička, Jarovce, Haléřek; a velkými výtěžky knížecí pokladnici znamenitě obohacovali.

R. 1099 dal kníže Břetislav hluboké a široké doly kopati; i dal pán Bůh velkou hojnost zlata okolo řeky Sázavy, jak Hájek praví.

R. 1145 za Vladislava knížete pracovali knížecí horníci v šachtě Chvojín nazvané a osmého dne dostali se na velkou oblohu zlata, kteréž pilně dobývali a když na Vyšehradě váženo bylo, tížilo 24 centnéřů. Taktéž r. 1227 hojnost zlata se vydobylo.

Všecky tyto pověsti o horách Jílovských jsou skoro veskrz z Hájka čerpány a pocházejíce větším dílem ze 16. stol. Hájkem rozmnoženy a v jistá léta položeny byly. Velmi starý způsob těžení zlata byl zajisté vypíráním čili rýžováním neb jilováním. Již ze slov, jimiž začíná v Kralodvorském rukopise „Libušin soud:“

Aj Vltavo, če mutiši vodu?
če mutiši vodu strebopěnu?
Za tě liuta rozvlajaše buria,
sesypavši tuču sira neba,
oplakavši glavy gor zelených,
vyplakavši zlatopěsku glinu?

souditi lze, že voda z pramenů horních vytékající zrnka zlatá s sebou do potoků brala, odkudž je voda dále do Vltavy unášela.

Že se v jedenáctém století, a zajisté i dříve, v Jílovém zlato jilovalo, svědčí nejstarší listina o Jílovém se zmiňující.

Listina tato vystavena jest v Ostrově na den sv. Severa dne 22. října r. 1045; a kníže Břetislav I. daruje touž opatu ostrovského kláštera zámek (ca-

strum) Gradek, u ústí potoka Hostinie ležící, kterýž byl od předků jeho k ochraně jilovců vystaven, se vším příslušenstvím a všemi svobodami.

V 13. století byla listina velmi nedůvtipně padělána a podvržena. Přepis její obdržel Martin Pelcl, dějepisec, od Bienenberka, od Pelcla přišla do knihovny hraběte Fr. Thuna v Děčíně. Pelcl o ní praví: Ex collectione Excell. Dni C. K. Dns de Bienenberg communicavit. Mělť prý totiž v předešlém století jakýs hrabě C. K. original této listiny; kde se nyní nalézá, není známo. Obsah její vytištěn je v: „Umrisse einer Geschichte der böhmischen Bergwerke von Grafen Kaspar Sternberg,“ a v Erb. Reg. pag. 45.

V listině té nalezáme významy: aurifossores, qui Ylouci dicuntur et aurem de terra ylouant seu decutiunt. (Kovkopové, jenž Jílovci se nazývají a zlato ze země jilují či dobývají.)

Z toho patrno, že se tedy v Jílovém zlato též jilovalo čili z písku a vody vypíralo a pak se dá z toho odvoditi jmeno místa tohoto.

V starých slovníkách počínaje od „mater verborum“ nazývá se gjlowna glarea tolik co kýz. „Glarea id est argilla seu terra humida vel lapilli parvi, quos fluvius trahit.“ Tak praví Unguicius ve svém dictionarium z třináctého století. Jest to tedy náplav na břehu řeky.

Z toho vysvítá, že se v Jílovém též od pradávna z písku jilovalo či vypíralo neb rýžovalo, a ti, jenž se tím zanášeli, nazváni jsou Jilovci a jak hrabě Kašpar Šternberg tvrdí, jest slovo jilovati starší a původnější nežli nové rýžovati, kteréhož teprv Hájek užívati počal; a posud místní jmena jsou odvozená od jiloven, tak Jilovice v Hradečtě a u Borovan, na potoku Hlubokém tekoucím do Teplé. (Jir. Slov. právo II.)

Jak často slyšíme jmenovati aneb vidíme psáno

Jílová, Jíloví, Jílov atd., což vše neprávě se děje. Nechť každý užívá slova *Jílové*, při čemž si mysli „město", a taktéž slovo Jílové co přídavné jmeno skláněj.

Mýlné a nedůvodné jsou též náhledy mnohých, že Jílové by pocházelo od německého Eule; právě naopak německé Eule pochází od českého Jílové, kteréhož se užívalo, kdy ještě německého Eule ani na světě nebylo.

Král Jan užíval ve spisech svých jmena Eylau, nyní se vyslovuje Eyle a více zajisté jest to zpřízněno s Ylowem a Gjlowem nežli Eule, kteréž teprv pozdě k užívání přišlo a nikterak s českým jmenem nesouhlasí. Jednajíce o Ostrovské listině hleděli jsme užíti té příležitosti, abychom pravé jmeno tohoto starobylého města objasnili; a nyní než budem pokračovat v dějepise hornictví, o němž máme již hodnověrné zprávy, nutno bude ještě podotknouti něco geognostického.

Královské zlatohorní město Jílové leží čtyry hodiny jižně od Prahy blíže Linecké silnice. Z Prahy vede tam cesta přes pole svatého Pankráce, Hořejší Krč, lesnatý výstupek, kdež stával „Nový hrad" krále Václava v gotickém slohu stavený, přes Libuš, Písnice, Dolní Břežany, letní sídlo Pražských arcibiskupů, přes Psárský potok, Libeř, Psárský vrch, skoro 1800 stop nad plochou mořskou vysoký, a dostavše se po unavující chůzi na hřeben vrchu k Radlíku, nelitujeme svého potu, nebo nový obzor rozestírá se tu kolem nás. Za sebou vidíme Petřín, Pražský chrám Páně sv. Víta se zámkem, Říp, Milešovku, Sedlo a české Středohoří; a popošedšo několik set kroků za Radlík, kdež se v 16. století silně dolovalo a čemuž rozsáhlé haldy a jámy zasypaných šachet nasvědčují, spatříme před námi vrch za vrchem vystupující a chlumy daleko do jižních Čech sahající.

Zde počíná silurský útvar a žula. Od vsi Radlíka na levo k východu táhne se v polokruhu okolo Křížkového Kostelce až skoro k Jílovému tvar žulový. Ode vsi Chotouně teče potok k jihu a k Žampachu a tento potok tvoří hranice zmíněného již útvaru žulového a břidlicového, kterýžto poslední na západě se nalezá.

Břidlicový útvar jest tmavozelený obsahující křemen, chlorit, mastek a často i živcovou hmotu. V břidlici jakož i v křemeni nalezají se ne zřídka malé lupínky zlata.

Nejznamenitější tvary břidlicové jsou v Studeném Loužku a u Bohulib, kdež se i porfyr ve velikých zrnkách nalezá.

Jak již zmíněno, tvoří potok vinoucí se brzo lukami, brzo skalami neb lesy v směru jižním k Žampachu meze žuly a břidlice, hranice tyto zvláště značné jsou zrovna u Žampachu při řece Sázavě mezi ústím potoka Chotouně a Kameným Přívozem. Zeměznalecké popisy, kde se zlato nalézá, upomínají velmi na poměry Jílovské. Žula jest zde zvětralá a teprv na konci vyčnívá v ohromných balvanech co pevná skála; jest proniknuta jinorazem až na 200 sáhů, slídou, křemenem a živcem, tak že docela jest podobna syenitu. Nejkrásnější a nejmalebnější pohled poskytují nám skály žulové mezi Kameným Přívozem a Žampachem. [1]) Sázava bystře zde se valící naráží na ohromné balvany, tok její ohražen jest příkrými skalami holými, v řece samé pak leží velikánské kusy skal žulových, a činí plavbu nebezpečnou.

Několik set kroků po Sázavě jest na pravém břehu hnána Svatovácslavská štola, o níž později promluvíme. Dolování Jílovské jest v břidlici (Thon-

---

[1]) Krátký článek s vyobrazením těchto skal vyšel na konci roku 1860 v Obrazech života.

schiefer) jak tomu krajina severně od Jílové k Zahořanům a Libři nasvědčuje. Jak již praveno, nalézá se jižně a východně žula (Granit). Do žuly zabíhá při dělení se od břidlice jinoraz (Hornblende) na 100—200 sáhů daleko. Podobná látka proráží i břidlici a barví ji zeleně. V pevných coukách má v sobě břidlice též porfyr (Eurytporphyr) na 1—100 láter [1]) daleko, jak to u Bohuliba viděti lze přes česnajskou horu až k Studenému.

Žula s břidlicí dělí se obyčejně severo-východně, taktéž i zde s malou jen výminkou.

Toto dělení působí na vrchu Pěthalířském, ½ hod. východně od Jílového, nad Borkem, odklon několik hodin dralky (kompasu).

Ložiska zlatá jsou žíly, vyplněná obyčejně křemenem (Quarz) zřídka živcem (Kalkspath), v nichž je třiadvaceti karatové zlato s železovcem klencovým (Eisenglanz), s otrušíkem (Arsenik) a kyzem (Eisenkies) vstříkáno.

V prostorách křemenu nalezá se zelenec (Chlorit) se zlatem. Hnědel (Brauneisenstein) — pseudomorphosy, v krychlích kyzových a v žilách křemenitých často s větvičkami zlatými srostlá, jest z ložisk Jílovských. Zřídka nalézá se v břidlici v úzkých žilkách rozsýpavec (Laumonit). Křemen bez zlata v břidlici v sobě chová pistazyit a idokras.

Zlaté žíly mají tloustku tupé strany nože až na 2 střevíce, poslednější nacházely se ve Šlojíři; na Radlíku 90 láter dlouhé; na Kocouru bylo hnáno po zlatých žílách na 50 láter pod plochu Sázavy.

Dle Lampadia nachází se ve 100 dílech Jílovského zlata 96.90 dílů ryzího zlata; 2.00 stříbra a 1.10 železa. Křemen v zlatonosných žílách je zrnitý, celistvý, jenom někde jsou druzy hlaceného křemenu

---

[1]) látro = sáh hornický.

s chloritem, zlaté lístky, zvětralý kýz často ve velkých krychlích (kostkách).

Rozsáhlost vypírání zlata kolem Jílového byla: Zahořany, jsouli to však ony blíž Jílového, nevíme, neboť jsou v Čechách čtyry místa téhož jmena; potok, jenž padá u Libřice do Sázavy. Břežany dostaly od Václava IV. povolení k dobývání zlata, abychom krátce pověděli, všude na menších i větších potocích mezi Jílovím, Mníškem, Dobříší a Příbramí se zlato dobývalo. Udílení povolení k dolování v Jílovském revíru nalezáme v Copiarium Dipl. Przemyslaeum od roku 1400—1406 a až k času císaře Ferdinanda.

Nyní počnem vypravovati dějepis hor Jílovských za dob, z kterých máme již určitější zprávy a pročež rádno bude, když si dějepis ten na dvě doby rozdělíme a sice první dobu od krále Václava I. r. 1235 až do husitských válek r. 1422, kdež Žižka stavby hornické vesměs zničil, aby Sigmundovi prameny válečné zastavil.

Druhá doba bude sahati od husitských válek až k počátku třicetileté války r. 1618; a v dodatku budem vypravovat novější zprávy a děje o horách Jílovských.

Doba I.

Od krále Václava I. r. 1235 až do husitských válek r. 1422.

Z roku 1235 máme zprávu o horách Jílovských od Pražského kanovníka Františka, kronikáře českého, který co očitý svědek nám sloužiti může. Tento píše, že jakýsi Sloiger (snad Steiger = dololez), horník z Jílového, králi Václavu I. kus zlata deset hřiven těžký přinesl darem. [1]) Král jevil nad tím ne-

[1]) Scriptores rerum Boh. tom. II. pag. 19. Cum aurifodinae in Gylowy tunc temporis vigirent et bene provenirent.

malou radost a dvořané ukryli zlato ono v loži jeho; tu prý král nemohl spáti a prohlédav lože nalezl zlato a dvořanům svým rozdal. Mělo tedy již tehdy zlato galvanický účinek, ač lidé nyní naopak spáti nemohou, protože zlata nemají. Za času tohoto krále u Jílového mnoho štol, z nichž některé po dnes beze jmena zasypané leží a jiné až posud známé jsou, s velikou pilností překopáno bylo. Podle jmena Sloiger lze souditi, že již za Václava I. němci hornictví v Jílovém provozovali.

Z času Přemysla Otakara II. a Václava II. nemáme žádných určitých zpráv. Existuje sice pachtovní formulár na desátinu v Jílovém dvoum měšťanům Pražským a jedno místo z řádu Kutnohorského za krále Václava II., ale podle těch nedá se na určitý výtěžek souditi. Z kancelářských formulářů a všeobecných konstitucí lze souditi, že musil výtěžek velmi bohatý býti.

První mince zlaté v Čechách byly raženy za krále Jana Lucemburského, ze zlata z hor Jílovských, Krásnohorských, z hor Matky Boží a Kašperských. Hory Jílovské za krále Jana Lucemburského známe toliko dle jmena z rozličných zástavních spisů pánu Petru z Rožemberka. V první z těchto zástavních úmluv zastavuje král Jan za dluh 1923 $^1/_2$ kop pražských grošů (dle tehdejší ceny mincí asi 36.750 zl. r. č.) statek Lety, veškeré zlaté hory vyjímaje Kašperské, Jílovské, Pomucké, Chotěšovské a Tepelské a čtyry hřivny činže týdně z důchodů Kutnohorských. [1])

---

quidam ibidem autor et fussor auri, cognomine Sloiger, unam massam auri, bene X marcas ponderantem regi obtulit. . . .

[1]) Johannes dei Gracia Bohemie rex Lucemburgensis comes. Ad universum notitium . . ., in qua quidam pecunia eidem Petro universas aurifodinas in regni nostro Bohemie sitas, exslusis dumtaxat aurifodinis videlicet Rei-

(Pomuka, Chotěšov neznámá místa.) Petr z Rožemberka nejsa s všeobecným úpisem spokojen, prosil prý za specialní hypotheku; načež následoval druhý úpis, týmž dnem datovaný (21. června) na tentýž dluh, v němž nalezáme následující jmena: Všechlap, Záblat, Karrenberg, Sedčan, Leštnic, Bělčic, Újezd, Zahořan, Zákoutí a. j. Toť byla místa, kde se zlato rýžovalo.

Král Jan potřeboval měšec Rožemberkův velmi často, neboť dne 10. července r. 1338 následoval z Luxenburka úpis, v němž zastavuje král Jan Petru z Rožemberka doly v první listině vyjmuté, Jílovské, Kašperské, Pomucké atd. a po osm neděl ve čtyrech lhůtách 2000 kop grošů z Kutné Hory k uplacení vypočitaného již dluhu 8750 kop pražských grošů (kopa grošů platila za krále Jana as 18 zl. c. m. tedy 157.500 zl. c. m.) jakož i ještě nevypočtěných dluhů. [1])

Z bání zlatých v prvním úpise jmenovaných jsou známy Jílovské, Kašperské a Tepelské a v těchto třech místech nedobývalo se zlato jenom z hor, nýbrž zde byla i rýžovadla, která byla starší než dolování. Ostatně dluh krále Jana nedá se určitě vyměřiti, poněvadž Rožemberk za krále i jiné věřitele vyplácel; a vůbec o celých horách Jílovských z času

---

chenstein, Aylaw, Pomuk, Chotyeschaw et in Thepla, que ad nos et at nostram solum modo spectare debent cameram .... obligamus tenenda.

(Z originalu archivu Vorlického.)

[1]) ... Nos volentes eum sicut expedit, de dictis debitis certum reddere et securum, Sibi Aurifodinas nostras in Reychenstein, in Eylaw et in Pomuk, cum omnibus ipsarum Juribus, utilitatibus et procentibus, tytulo pignoris obligamus, tenendas, habendas, regendas et utifruendas, necnon sibi placuerit cuicumque voluerit exponendas, pro certa pecuniali pensione, pacifice et quiete.

(Z originalu v Třeboňském archivu.)

Jana Lucemburského mnoho nevíme a ani na blízku bydlící opat Zbraslavský nám nic nezaznamenal.

Za času Karla IV. jest bohatství hor Jílovských velmi nápadné, neboť co nám Hájek píše, jest skoro k víře nepodobné a po něm se to dále opisovalo. Píšeť totiž, že r. 1363 třicátina jednoho dolu 50.000 dukátů nesla, celý důl tedy třináckrát tolik 1,500.000 dukátů, kteráž summa i kdyby se Hájek o jednu nullu přepsal, převyšuje nejbohatší výtěžky na Uralu a v Mexiku v Americe. Couk Šlojířský, z něhož požíval Rothlöv $\frac{12}{30}$, byl prý nejbohatší. Taktéž uvádí dle rejstříku tehdejšího zprávce Jílovských hor tyto doly a couky: Černoš, Holoubek, Pěthaléřů, Borek, Chudoba, Panna Maria, Křížový, Tobole, Bohpomozi, Sojkový a Šlojíř; tedy 11 dolů.

Lazarus Erker zmiňuje se o bohatství Rothlövově co prostředku k vybídnutí nových podniknutí. I Balbin ve svých Miscellaneich zmiňuje se o Šlojíři a Rothlövovi, kterážto jmena se až posud na hornických mapách nalezají.

Pověst o Šlojířském couku zachovala se až na naše časy. Podáme ji, jak ji vypravuje Sternberk: Nákladník Jan Rothlöv hnal štolu v naději, anižby na jakousi zlatou žílu přišel. Již skoro celé své jmění zastavil, ale naděje, jenž horníka po celý jeho život provází, jej neopustila. Jsa již v největší nouzi, nic nemaje, což by zastaviti mohl, prosil manželku svou, aby mu dala šlojíř (závoj), kterýž jí byl k jich sňatku daroval, aby jej v Praze zastaviti mohl, a za tyto peníze v dolování dále pokračoval. Hnuta jsou jeho nezvratnou důvěrou a vytrvalostí v dolování podala mu mlčky a se slzícím okem šlojíř. I hned spěchal Rothlöv do Prahy, zastavil šlojíř, dal hned nádobí ostřiti a nakoupiv loje na kahance vrátil se domů; tu hned vše ve vrchu přichystal, aby příštího jitra s novou mužností u práci opět zapo-

čísti mohl. Noc mu byla dlouhá; při prvním svitání opustil manželku, kteráž úzkostně vzlíkajíc za ním pohlížela, když pln naděje k vrchu se ubíral. Vstoupiv do dolu a uchopiv se hned kladiva spatřil, kterak z úkrytu, kdež měl lůj uschován, množství krys vyběhlo a vyplašené utíkaly. Celý ohromen tuše neštěstí své mrštil pravě: „I o to poslední mne chcete oloupiti?“ dláto po krysách; toto však zůstalo ve skále pevně vězet, a když je chtěl moci vymknouti, strhl kus kamenu a bohatá zlatá žíla leskla se tu před očima jeho. Jeho největší nepřátelé stali se největšími dobrodinci jeho. Vyzýskal prý potom 300.000 zl. Tato pověst o Šlojíři mnoho v 16. a 17. století působila a sloužila za prostředek k vybídnutí a pobádání a vytrvalejšímu dolování.

Solnohradští chronisté přeměnili ji ve své horní pověsti; na místo Rothlöva postavili Krištofa Weidmosera, nákladníka Radhumberského, Bockhardského a Rauriského, který celé své jmění v dolování ztratil, až mu zastavený závoj manželky jeho požehnání přinesl, že pak vznešení Fuggerové, Khevenhüllerové a Hundsbergové o ruku dcery jeho se ucházeli. Podobá se, že byla jakás pověst o Krištofu Weidmoserovi, neboť mu r. 1557 připsal Filip Pechius německý překlad Agricoli. Jmění Weidmoserovo jakož i jiných v selské válce znamenitě utrpělo. Hájek si zvolil pro svou pověst vhodnější dobu za císaře Karla IV. a ještě nyní trvající couk Šlojířský v Jílovém slouží mu k potvrzení. Pověst o Rothlövovi nacházíme u Petra Albina a Bruckmanna jenom že s proměnami a přídavky o bednách zlata, jež Rothlöv císaři daroval, o 300 bojovnících, jež mu k tažení římskému vypravil. Tyto pověsti pocházejí všechny z 16. století a bezpochyby z téhož pramene. Rothlövovská rodina byla vážená, měla více domů v Praze a v Kutné Hoře. Jan Rothlöv byl z prvku urbu-

řeř, pak mincmistr v Kutné Hoře. Podpis jeho nalézá se na dvou listinách z roku 1372.

Pocházel-li onen dům, kterýž císař Karel IV. k rozšíření university pražské koupil (Karolinum), od téhož neb jiného Rothlõva a bohatství tohoto z Jílového a neb z výnosného úřadu mincmistrovského, není jisto, tolik však pravda jest, že pocházelo velké jmění jeho z podzemí.

Karel IV. povýšil prý Jílové na horní město a zřídil tam mincovnu, kteráž byla v městě samém, nyní dům čís. 16; o němž v druhém díle promluvíme.

Z času Václava IV. nemáme žádné zprávy, jen známo jest, že se na statku Březanském rýžovalo. Než snadno dá se tvrditi, že i v Jílovém za Václava IV. hory kvetly tak, jako za Karla IV. a Václav chtěl je nově zříditi.

Michal, farář u sv. Vojtěcha na novém městě Pražském, syn německého horníka z Něm. Brodu, vychloubal se, že se zná v hornictví a zařizování jeho, pročež obdržel od Václava mnoho peněz, aby v Jílovém hory opravil. Tento však nemoha v Jílovém pranic svésti, s penězi k papeži prchl. Známá jest osoba tato pod jmenem Michael de Causis neb Sůdný; neboť peníze, jež tak šejdířským způsobem nabyl, užíval u papežské stolice, na Kostnickém a Basilejském sněmu k obviňování Jana Husa.

Rok 1422 byl však osudný pro město Jílové. V nepokojích husitských byly dvě strany, kteréž se neustále potýkali; a tu r. 1422 přitáhl Žižka se svými Tábority do Jílového, všecko zničil jak hornické stavby tak i město. Při požáru města zničeny jsou též všechny staré spisy o horách Jílovských. Proč toto Žižka učinil, můžem sobě lehce vysvětliti; poněvadž horníci Jílovští jako vůbec všude v Kutné Hoře a v Jihlavi, byli němci a se stranou katolickou

drželi a co se zajatými a nachytanými Husity činívali, je vůbec známo; mimo to odváděli horníci tito všecky výtěžky císaři Sigmundovi, který takto prostředků k válce proti Čechům z Čech dostával, pročež Žižka ve své prudkosti hory tyto zkazil, ač mohl sám z nich těžiti. Od té doby nikdy hory Jílovské k takovému rozkvětu nepřišly; město schudlo, neboť mimo část farního kostela leželo vše popelem. —

Doba II.

Od ukončení válek husitských až k počátku 30. leté války r. 1618.

Pozdější králové čeští chtěli opět hory Jílovské obnoviti.

Císař Sigmund udělil městu Knínu nová práva a privilegia dne 7. května 1437, jež se řídila podle privilegií Jílovských. I král Jiří Poděbradský potvrdil městu Knínu a Krásné Hoře jich prvší výsady, udělil nové milosti, ale hory hluboko byly již klesly a nejsouce penězi podporovány, nemohly se zdvihnouti. Opis obou výsad, Sigmundovy i Jiřího krále nacházejí se v památní knize Jílovské. Zde podáváme výtah výsady od krále poslednějšího.

Krá Jiří oznamuje, že mu známo, kterak v nepokojných časech město Jílové popelem lehlo, při čemž výsady od předků jeho udělené, k zničení přišly, a jsa prosen, aby pokud možno nové dobrotivě udělil, vyslovuje nad zničením tímto bolest, a uděluje jim k užívání hory kolem Jílového ležící, k věčnému držení, osvobozuje je od všelikých daní vyjímaje to, co odvádějí doposud mincmistrovi. Co by zlata vytěžili, u královské komory vyměniti sobě mohou; kdež by místa vhodného nalezli, že mohou doly zarážeti, ať to kdekoli.

Kovkopové míli kolem Jílového mají zlato do města

odváděti, a odtud do král. komory; všechny doly 1 míli kolem města Jílového mají patřiti tamtéž; a nikdo že nesmí bràniti, aby vody na mlýny vedeny nebyly. Nikdo že na míli cesty kolem nesmí slad připravovati a pivo vařiti k výprodeji. Kdyby se někdo proti tomuto pořádku protiviti chtěl, mají právo na míli cesty každého před soud horní pohnati. Každý že má právo dolovati. Kdož by se dle všeho nezachoval, pomstě a trestu propadne.

Ku konci napomíná horní úředníky a mincmistra, aby obyvatelům Jílovským v ohledu tom nic v překážku nekladli, aniž klásti od jiných nechali.

Tato privilegia byla opět podle Knínských vyhotovená.

Též král Vladistav o to se staral, potvrdil privileje od Jiřího udělené dne 6. dubna 1477 a na štědrý den téhož roku udělil spolku nákladnickému v Jílovém veliké svobody na osm roků, aby opět dolování ve starých dolech oživeno bylo. V spolku tom byli: Jan Sosnovec z Vlkánova; Konrád Šveiger, pražský měšťan; Vavřinec Gallrichter z Chebu a Vavřinec Zalman z Brna.

Dne 25. dubna 1489 uděluje Ctibor z Cimburka několika nákladníkům z Jihlavy čtyrletní hojemství na náklad Hanstejnský na jeho statku Robštejně, mezi nimiž jmenován jest také Mikuláš Černý z Gilowého.

A však zdá se, že všechny pokusy s výsledkem se minuly; neboť na krátce před svou smrtí r. 1516 zastavil Vladislav veškeré hory Jílovské knížeti Karlu Münsterberkovi na 15 roků a sprostil jej všech urburních poplatků, aby hory tyto opět na svůj náklad v květ přivedl. Vytěžené zlato měl pak Münsterberk v Knínské mincovně raziti, musilo se však královské minci v ceně rovnati. A aby jiné nákladníky sem přitáhl, mohl jim výsady a svobody

udíleti; směl pak i potřebné dříví a uhlí z horních lesů bráti, a ke všemu tomu měl se kníže Karel v nejbližším sněmu ve čtvrtek po sv. 3 králích zavázati a přiznati. Pochybno ale jest, že by k splnění smlouvy té bylo přišlo, neboť v březnu na to král zemřel.

Za krále Ferdinanda I. r. 1530 bylo v Jílovských horách opět dolováno. Toho roku vedli náklad na hory Jílovské Blummecker, Albrecht z Gutštejna, knihvedoucí Hanuš Günther a Adam ze Šternberka; roku 1535 a 1536 také vévoda Arnošt, biskup Pasovský silně doloval. Proti jeho šichtmistrům bylo žalováno, že schovávají zlato v dolu Přimelském.

Než tyto všeliké pokusy nebyly tak skvělé jako dříve; ač král výplatu zlata zvýšil, aby takto k novému dolování pobídl, nešlo to přec ku předu, jak nejvyšší mincmistr pán z Gutštejna králi oznamoval, poněvadž domácí nákladníci příliš chudí jsou a cizí, že nechtí přistoupiti, poněvadž Jílové žádné řádné výsady a práva nemá.

Královská komora vypracovala mezi tím zvláštní horní řád pro Jílové a odeslala ku králi jeden exemplář tištěný dne 3. května 1536 prosíc, kdyby změny žádné v něm neuznával, aby rozkaz k publikaci udělil, neboť jej nákladníci toužebně očekávali. Král odpověděl 12. května, že řád tento bez vší překážky ohlášen býti může. Žádný exemplář nelze dostati nyní, v Jílovém bez pochyby shořel.

Aby hornictví král pomohl, povolal z Augsburku dva němce, Gugklingera chtěje mu platit zlato v ceně, v jakéž by ho jinde v Čechách byl koupiti mohl, a tavíře Scholze, aby lepší způsob tavení (roztápění) zlata v Jílovém zavedli a slíbil jim za to doživotní výživu ročně každému 200 tolarů; a to se v skutku dle zprávy dvorní kanceláře dne 22. srpna 1536 povedlo.

A tu zdá se, že se opět hory Jílovské zdvihaly, neboť se jich i cizí nákladníci ujali, a zvlášť když na prosbu jejich arcikníže Ferdinand, místodržitel český, u krále otce svého vymohl, že tento výplatu zlata na 7 roků zvýšil a sice za 1 lot zlata pražské váhy 6 kop grošů, zlato musilo být ale ze skály vydobyté nikoli rýžované.

Arcikníže Ferdinand jsa veliký milovník a přítel věd i umění, věnoval sám velkou pozornost horám Jílovským; sám zarazil nákladnický spolek na Radlickém couku postavě se v jeho čelo r. 1556, a prosil otce svého o potvrzení některých výsad.

Král rozradován odpověděl dne 24. března r. 1556 z Vídně, že sám čtvrtý díl výměry dolování na sebe přijímá a náklad na něj připadající z královské komory vyplatiti poručil; dále uznává syna svého za prvního podnikatele a uděluje mu plnomocenství, aby ostatní tři čtvrtě dle své libosti ostatním účastníkům rozdělil atd.

Na Radlíku se dolovalo a sice velmi živě, jak ještě podnes dle hald a dolíků pozorovati můžeme, které více než tisíc sáhů daleko se táhnou. Vyhloubili zde svým časem jednu šachtu na 70 sáhů a nedostali se na dno.

Tehdy se vyskytlo zde také bílé zlato, o němž se i Balbin zmiňuje a mělo se z počátku za platinu; byl to ale nejspíše zlatý otrušec. Že o tom nelze pochybovati, dokazuje rozkaz arcivévody Ferdinanda svému mincmistru v Praze, aby nákladníkům Radlickým za těch několik kusů bílého zlata, které do své sbírky koupil, 72 tolarů vyplatil. [1])

---

[1]) Getreuer Lieber: Wisset, dass wir von der Gewerkschaft des Radlikers zu Eul, etliche Handsteine von weißem Golderz zu dem Handstein, den wir aufzusetzen in Werk seyn, um 72 Thaler, darum sie geschützt und gewürdigt seyn, angenommen und empfangen. Und ist derhalben in Na-

Bílé zlato toto přišlo, když se arcivévoda do Insbruku odebral, do Ambrosu v Tyrolsku a odtud bezpochyby do Vídně. Kde se nyní nachází, je nepovědomo.

Balbín o tomto bílém zlatě praví: Bílé zlato, kteréž by někdo za stříbro považoval, kdyby větší váha a žlutý nálet něco jiného neprozrazovaly, viděl jsem vícekráte v Krkonošských horách vykopávati. Onen učený pán, který vedle mne stál, jmenoval mi místo, kde tyto báně jsou, nemohu si však na ně zpomenouti, nedaleko Prahy v jakési jeskyni prý se našlo a obdržel prý ho biskup Králové-hradecký Jan z Tannenberka. [1])

Co Balbín v Krkonošských horách viděl, byl kyz; nebo zlato se tam nenachází (vyjímaje jedno místo); a pak biskup nestál vedle Balbína, nýbrž Balbín vedle biskupa, který mu bílé zlato ve své sbírce ukazoval, a jeskyně blíž Prahy byl Radlický couk. Biskup Králové-hradecký mohl míti podobné

---

men der k. k. Majestät, unseres allergnädigsten Herrn und Vaters, unser Befehl an dich, dass dn gemelten Gewerken angeregte 72 Thlr. für bemelte Handsteine aus den hiesigen Münzgefällen deiner Verwaltung gegen diesen unsern Befehl und ihrer oder ihres Schichtmeisters Quittung bezahlst. Dagegen soll dir solche Ausgabe in deiner künftigen Ambts-Raitung für gut gelegt und passirt werden. Du thuest auch hieran hochgedachter Majestät Willen und Meinung. Geben Prag den 23. Februar 1560.

(Aus k. k. Gubernialarchive.)

[1]) Aurum album (argentum esse jurasses, nisi pondus et quaedam fulvedo per metallum fussa aliud suaderet) aurum album inquam in cerconeseis montibus effossum vidi non semel, illustrissimus vir, qui adstabat, locum nominavit, ubi ejusmodi fodinae extarent, locum recordari non possum, sed Pragae non ita procul in antro quodam repertum et ad se allatum affirmabat illistrissimus et doctissimus Praesul Joannes de Tannenberg, Episcopus Reginaehradensis. (Balb. Missc. cap. XIV. pag. 40. —)

kusy, neboť dle zprávy Štěpána Beníka z Jílového bylo v r. 1619—29 na Radlickém couku dolováno až na 90 sáhů a práce se odměnila, neboť něco málo kusů stálo 72 tolarů. Vše, co Ferdinand I. a arcikníže Ferdinand k pozdvižení Jílovských hor činili, bylo marné, neboť toho času vpadli Turci do rakouských zemí a tu vévodové všecky koně z Jílovských dolů do války odeslali; a veliké neštěstí zastihlo město Jílové r. 1567 dne 30. května, anto veliký požár celé město sotva znovu vystavené zničil.

Maxmilian daroval městu 400 tol. na vystavení kostela, co se učinilo ale pro hory, o tom nemáme žádné zprávy. Dolovalo se však v Jílovém přece na rozličných coukách. Zprávu o tom máme z účtárny dne 23. března 1571. V jedné zprávě od Viléma z Opprsdorfu z roku 1581 dovídáme se toto:

Nikde není ryzí zlato kromě na Kocouru, zlato že sice v horách těchto jest, Jílovští nákladníci ale příliš schudlí a tedy se nedá nic očekávati. Šlojířský couk že značné výtěžky dával a bohdá že by i dal, kdyby energický podnikatel se ho ujal, tedy že navrhuje, aby jeho Veličenstvo na nejbližším sněmu navrhl, aby stavové k týdennímu příspěvku 50 grošů se uvolili, aby se pak po poradě horních znalců hned počíti mohlo; a tak že by se i jiným chuti dodalo. Jak mile by se pak něco vytěžilo, že by stavové peníze své nazpět obdrželi. Ve Kníně prý prostaví obec ročně 172 tolarů, dolují prý na půdě patřící opatu Zbraslavskému a jsou v rozepři o stavební dříví. A Jílovský Šlojíř že není vyčerpán a ještě poklady v sobě chová.

Ač za Rudolfa alchemie ve velikém květu stála, snažil se přece panovník tento, aby hory Jílovské dočista neklesly a podporoval nákladníky dle možnosti. Rada jeho Daniel Spiegel z Milčic, doloval v jednom dolu a chtěje staviti puchýrnu, šmel-

covnu, obdržel dne 7. listopadu 1586 příspěvek 200 tolarů.

Roku 1592 podal zprávu o horách Jílovských vrchní zprávce hor Lazar Erker císaři Rudolfovi; praví, že hory ty zasluhují povšimnutí, poněvadž byly opuštěny v čase, kdy velkého užitku dávaly; navrhuje, aby se voda odváděla, an nyní lepší stroje k tomu účelu jsou. To však že požaduje peněz a znalců; a kdyby se to podniknouti chtělo, aby se to stalo spolčením suverenity se šlechtou a stavy, a tak příkladem jiným sloužili a jim chuti dodali. I o Šlojíři (nazýval se též Orlův důl) se zmiňuje, že není vyčerpán a že by se i velký náklad vyplatil.

Zmiňuje se též o hraběti z Oettingen, který tu dolovati počal a 40.000 tolarů na to vynaložil, z nichž prý toliko 4000 dobře vynaloženy byly, ostatní se promrhalo, poněvadž prý hrabě rady moudrých poslouchati nechtěl a cizince k dolování povolal, kteří k tomu neschopni byli.

Dále mluví Erker o Štěchovicích, Knínu a Krásné hoře, pak opět vrací se k Jílovému a navrhuje, aby se mimo 8000 tol. na jeden stroj vodní 15.000 tol. ročně po 10 roků nakládalo, čímž by se, jak myslí, i největší hlubiny Šlojířské přemohly. Část nákladu kryl by výtěžek mezi stavbou, ale pokud se největší hlubiny nedosáhne, nelze prý si velikých výtěžků slibovati.

A ku konci dokládá, že i město v jedné štole dolovalo a praví: *„Jílovské hory považuji za nejvzácnější a nejkrásnější klenot zemský, kdyby jen náležitě uchopen byl, ale bez značného nákladu nedá se nic začíti.“*

Než volání Erkerovo bylo hlasem na poušti; alchemie v druhé polovici 16. století mnoho byla na zkázu a alchemické kuchyně stály mnoho peněz.

Pověsti o bohatství Jílovských hor zavdaly příčinu, že se tu a tam milovník nějaký vyskytl a něco podnikl a že byl nejvyšší mincmistr hrabě Bedřich Šlik vyslán, aby Jílovské hory proskoumal.

Z jeho zprávy od r. 1596 se dovídáme, že norimberští nákladníci tehdy v Jílovém dolovali a sice u sv. Míchala u Sázavy a na Kocouru v Studeném; městská obec dolovala blíž města proti pfaffnerskému gruntu a Šlojíři. Nejhlubší štola jest prý na Radlíku, tak zvaná královská a tam prý se jistě ještě zlata dost nalézá, a kdyby prý ještě o 25 sáhů hlouběji hnána byla, byla by prý pak klíčem ke všem ostatním štolám na Radlíku. Stav města líčí velmi žalostně.

Též podává zprávu o jakémsi angličanu Engelendaru, který měl 12 domů v Jílovém, pivovár, mlýnec a příslušenství a obchod monopolní na ujmu schudlých měšťanů Jílovských. Angličan ten byl bezpochyby pověstný zlatoděj Edvard Kelleus, rodem z Worcestru v Anglii a císař Rudolf jmenoval ho svým dvorním chemikem, a majestatem na hradě Pražském dne 23. února r. 1590 vydaným povýšil ho jako „equitem auratum“ na rytířství „pro veliké a neobyčejné jeho vědomosti a služby platné J. M. císařské konané.“ Kelleus zemřel r. 1595 utíkaje z Křivoklátu, kde byl uvězněn pro zavraždění císařského úředníka a majetek jeho připadl koruně císařské.

Poslední zprávu z této doby dává nám Štěpán Beník z Petrsdorfu, praví o Radlických dolech, že byly na 90 sáhů prohloubány a dosti veliký výtěžek od r. 1619—1629 nesly. A to jest zároveň poslední skvělá zpráva o horách Jílovských. Třicetiletou válkou zanikla sláva Jílovských hor a místo ni a bývalého bohatství umístnil se na temenu hor těchto — nedůstatek.

Dodatek.

Osmnácté a dvacáté století až do nynější doby.

Další zprávy o horách Jílovských podává nám c. k. horní rada J. Peithner z Lichtenfeldu.

Píšeť: Důl sv. Václava, který se jindy Dobré štěstí neb Přiml nazýval a u Sázavy leží, náležel knížeti arcibiskupu Khünburkovi a vynášel až do r. 1735 měsíčně 20—30 dukátů zlata, z kteréhož držitel jeho kostelní nádobí zhotovovati dával. Roku 1735 zatopila veliká povodeň celé toto dílo a odnesla bechyni (komora, kde se ruda a horní nádobí ukládá) s osmnácti centnéři zlaté rudy.

Kocourek a důl Svatovojtěšský nesl od r. 1732 až do r. 1759 čistého užitku 58.328 zl. 20 kr.

R. 1730 oplákl prudký dešť důl Nejsvětější Trojice a důl se ukázal zlatonosný. Šest liber rudy plné zlatých zrnek velikosti hrachu vydaly zlata za 1180 zl.

R. 1727 vydobyla se v dolu Panny Marie Vítězné ruda s 50 dukáty zlata. Nedlouho na to byl vykopán zlatem porostlý a jako zlatou pomazankou (jižto havíři klivr jmenují) oblitý kus kovu, jehož cena na 2606 zl. se páčila; a časem jedna neb dvě rudy 10—16 dukátů v sobě držely.

Mnohé rudy, kteréž i zkušení horníci na první pohled sotva 10 dukátů cenili, když v jednotlivé částky rozptýleny byly, patrně ještě jednou tolik stály. Ve 12 až 13 létech vytěžilo se z dolu tohoto 40.000 zl.

R. 1793 dolovali soukromní nákladníci v dolu sv. Václava a ještě znamenitá auspeta do pražské mincovny odvedena byla. Odtud chtěli nákladníci tito učiniti prorážku do šachty sv. Michala, aby na bohatý kov přišli, než když po namáhavé práci se tam dostali, nalezli starou vykořistěnou délku vodami zatopenou a tak od další práce upustili.

R. 1795 dolovalo na císařské štole Terezianské pět kovkopů a měli prorazit do Tobole a Šlojíře, bohatých to dolů; když se ale po dvou letech hornictví toto dvorními komisaři vyšetřovalo, bylo již na tom, že se od dolování v Jílovém zcela ustane; než horní pán Jílovský, pan Jan Elster, předloživ to důkladně, vymohl, že se v Terezianské štole dále pracovalo, než naděje a očekavání byly klamné.

R. 1820 přijel do Jílového pan Vojtěch Trachta, kupec a měšťan Pražský a vešel ve spolek s měšťanem, pak radním a posléze purkmistrem Jílovským panem Karlem Flimmerem k společnému nákladu na dolování.

Pověst o dolu v Kotlině (Pingl) v Studeném Dolu pod Červenou horou na gruntu tehdejšího panství Dolno-Břežanského a pak že se na blízkém poli něco zlaté rudy našlo, přimělo tyto nové privátní nákladníky k tomu, že v couku tom dolovati uzavřeli. Komise gubernialní přišedší do Jílového a prohledavši místo toto ničeho neshledala. Než onino dva nákladníci přece dne 16. září r. 1820 couk tento otevřeli a první co našli, byly kosti lidské, zajisté nešťastných horníků, hliněný kabanec s letopočtem 1342, želízko od rezu skoro již celé ztravené a asi 1 sáh dlouhé prkno, a v díře zlatonosný kámen roztlučený, který však mnoho nevydal. Ne dlouho na to přišli na zlatonosný couk dne 1. května r. 1821, žádali za horní výsadu a nazvali otevřený důl cech sv. Vojtěcha a Karla, a zjednali si 19 horníků a jednoho lezce. K čistění kamene vystavěli na Žampachu u Sázavy vlastní puchýrnu, kdež se 30. prosince r. 1821 prvně pracovati počalo. Ač byla naděje nákladníků techto větší, odváděli přece každoročně do c. k. mincovny Pražské několik hříven zlata; neboť hned téhož dne, když důl otevřen byl, odpoledne nalezli kus ryzího zlata v jediném plátku 4 dukáty těžký, co ale při

tom divného, že jest tento zlatý plátek velmi podoben k zázračné soše Panny Marie Svatohorské v Příbrami. Místo tváře matky boží a dítěte nalezají se na něm srostlé křemeny. Ten kus vzal pan Flimmer do své sbírky co vzácný klenot a nyní chová jej zeť jeho pan Jos. Kutzer v Praze.

Nákladníci tito upozornili podniknutím tímto Příbramský horní úřad na hory Jílovské. Tento požádal r. 1822 od náměstnictví horního úřadu v Jílovém několik kusů zlaté rudy a pak je tehdejšímu nástupci trůnu a pozdějšímu císaři Ferdinandu I. a c. k. dvorní komoře do Vídně zaslal; Po krátkém čase pak vyšlo nařízení, aby se Jílovské hory opět prohlédli a otevřely, hned na to přišlo 150 havířů z Příbrami, kteří po starých šachtách pátrali a několik zlatých žil nalezli, než voda zamezovala jim v rozsáhlejší práci. Toť se stalo za pana horního Ginthera.

Roku 1832 odeslali nákladníci pan V. Trachta a pan K. Flimmer 6 zlatých štuf v ceně 6 dukátů královici Ferdinandu a císařské dvorní komoře. Na důl ten vede posud pan Jos Kutzer, poněvadž pan Frachta a pan Flimmer již zemřeli, náklad.

Roku 1832 bylo v Jílovém jen 30 kovkopů.

Roku 1831 zaražena jest na Pepři hlavní štola, kterouž se měly ostatní štoly otevříti a po velikém namáhání byla r. 1844 hluboká 81 sáhů; při této práci prolezli se některé staré couky jakož Šlojíř, z něhož se voda silně vyřinula. Aby pak ji odstranili, zařídili se rumpály a horníci neustále vážili a Rudolfovskou šachtou vodu ven vylévali, pak vystaven u otvoru šachty žentour a ve dne v noci pracovaly 3 i 4 páry koní, aby vodu ven dostali, ale tím se náklad nesmírně zvýšil.

R. 1836 učinilo mocnářství nové podniknutí; když horní rada Příbramský pan Alois Mayer Jílovské hory častěji prohledl, uznal dosavadní způsob

hornictví za nedostatečný, že nikam nevede, velkého namáhání stojí a práce nebezpečná jest, navrhl stavbu velkébo vodního stroje. Na rozkaz jeho ustalo se od práce v štole Terezianské, kdež mnohé obtíže byly, tak u př. tam světlo hořeti nechtělo a dělníkům smrť udušením hrozila; dal ale otevříti jak se praví již od roku 800 starou štolu Svato-Vácslavskou a hnáti ji dále proti Terezianské. Ulohou štoly té bylo otevříti všechny staré zatopené doly jako jsou sv. Jiljí, sv. Františka, sv. Prokopa, svatého Jakuba, sv. Vojtěcha a Karla (soukromná), svatého Antonína Paduanského, Toboly a Šlojíř a ještě jiné znamenité. Stará práce u vchodu jest velmi šikmo ražena, tak že se v ní musí skřiveně a velmi zvolna kráčeti, jakmile se přijde ale dále, kdež je již novější práce, jest štola dosti prostraná a vysoká.

Den devátého března r. 1864 byl však velmi památným pro Jílové, nebo téhož dne ukončena byla ona obtížná práce v štole Svatovácslavské. Dne tohoto o jedné hodině v noci pracovali tam právě horníci Korejs, Šobotník a Hausmann a byli tak šťastní, že prorážku tu do Pepře beze všeho úrazu dokonali. Ač učinili otvor jen takový, co se železo, jímž vytloukali, vešlo, ubylo v šachtě té za 4 hodiny vody na $11\frac{1}{6}$ sáhu. Šachta má nyní hloubku 84 sáhů a musí se ještě 70 sáhů do hloubky vésti, aby také Toboly dostihla. V oněch 84 sáhách hlubiny leželo vody na 60 sáhů; lze sobě tedy pomysliti, jaký to ohromný tlak musil býti dole, kdež se právě ona prorážka stala. V neděli po onom šťastném dni odbývala se v Jílovém k oslavě toho skvělá slavnost, ku kteréžto se i více vzácných hostů sjelo.

Na délku obnáší nyní štola Svatovácslavská 80 sáhů. Práce v ní byla velmi obtížná a velmi pomalu mohlo se pokračovati, ač dnem i nocí 6 havířů pracovalo, poněvadž jest zde tak zvaná felsina

(břidlice a porfýr), velmi tvrdý to kámen, tak že se za měsíc jen o 4 stopy dále proraziti mohlo.

Jak již podotknuto, navrhl dvorský rada pan Al. Mayer zařízení velkolepého stroje, aby se voda dříve odstranila. Kníže August Longin z Lobkovic, praesident c. k. hornické dvorské komory návrh ten schválil a r. 1836 počalo se pracovati na hrázi u Sázavy, pod řízením vrchního hornického strojníka pana Karla Herovského, kterýž podobný stroj v Idrii v Krajinsku při báních na rtuť vyvedl; 700—800 lidí pracovalo až do r. 1841 na tomto díle, jehož náklad 150.000 zl. stál. V Žampachu u Sázavy postavena jest veliká kolnice (Rothstube), při níž mělo býti kolo s průměrem 6 sáhů a jejž voda Sázavská hnáti měla.

Vodní strouha pro ono ohromné kolo počíná od Štříškovského mlýna u vsi Kamenného Přívozu a kolo stojí v Žampachu na tak zvané kocourské půdě. Od místa, kde voda říční do strouhy vtéká až ku kolu jest vzdálenost 638 sáhů.

Z kolnice od kola měla se táhnouti lana 736 sáhů dlouhá až do Studeného na Pepř; dle jiných prý opět nikoli tahadla, alebrž povětrné železné lité trouby. Stroj ten jest velmi pamětihodný, nebo podobného není v celé Fvpropě jen toliko při rtuťových báních v Idrii.

R. 1841 pracovalo v Jílovém 62 c. k. havířů pod zprávou pána horního Jos. Spotha.

R. 1838 dne 15. října navštívil kníže Longin z Lobkovic s c. k. gubernialním radou Michalem z Lairu sám Jílové a dosvědčil, že rudy Jílovské náklad nahraditi mohou.

R. 1839 dne 21. září přijel též kníže arcibiskup Alois Jos. Schrenk z Notzinku do Jílového a navštívil důl sv. Vojtěcha a Karla.

R. 1840 podala deputace měšťanstva Jílovského

J. apošt. Velič. císaři Ferdinandu I. prosbu, aby obci milostivě bylo 42 svobodných dílů či kuksů [1]) ve vládních dolech Jílovských povoleno, jakož takových dílů posud kostel a škola mají. Za tyto díly přispívala obec příplatkem, když však do takové chudoby padla, že sotva výlohy patronatu a magistratu zapraviti mohla, nemohla připadající příplatky platiti a zůstala 33.821 zl. 47¾ kr. dlužna. Tím by tedy dle výroku c. k. dvorské komory horních podílů ztratiti měla, než důvěřujíce se v milost vlády naději jeme se, že jak mile hory Jílovské se opět otevrou, díly tyto obci bez toho již schludlé ponechá.

R. 1840 dne 4. září poctil návštěvou svou Jílové též nejvyšší purkrabí pan Karel hrabě Chotek a prohlídl si ono nákladné dílo u Sázavy, k jehož provedení již nepřišlo, snad pro veliké překážky a obtíže.

R. 1845 navštívil Jílové též arcikníže Štěpán, vladař království českého, v ten čas však se již nikde nepracovalo jen v Svato-Václavské štole.

A konečně po vykonané porážce této štoly navštívil Jílové dne 16. května 1864 ministerialrialní rada pan Lille z Lilienbachu a prohlídna dílo toto ubezpečil, že do roka 400 kovkopů v Jílovských dolech opět pracovati bude; tím kyne slavnému a starobylému městu Jílovému opět nová budoucnost, která může být pro celé Čechy ano i pro celé Rakousko velmi znamenitá a pročež volám z plna hrdla: Zdař Bůh! —

Chtíce právě spis tento do tisku dáti, obdrželi jsme zprávu od nynějšího dololezce pana Süssa, že přišel při bourání staré zdi na Žampachu na dva otvory, kdež prý si něco znamenitého nalézti slibuje.

---

[1]) Třicátka činí 4 kuksy; kuks je tedy čtvrtina třicátky.

B. Památky města.

Počátek města Jílového sahá až do časů baječných, do času kdy Čechy a národ český sami se usadili; neboť jak z počátku jsme pravili, odebrali se Češi vybídnuti proroctvím Libuše v onu stranu, kdež kněžna vrch Jílový naznačila a zde sobě sídla stavěli.

Město samo, jak nyní stojí, leží na malé ploštině posledního výběžku nízkého pohoří a jest as 4½ hodiny jižně od Prahy vzdáleno.

Jaký osud potkal město za Horymíra a jak opět zlidnatělo, pověděli jsme již v dějepise hornictví. Připutovavše do Jílového z Pražské strany uzříme hned proti sobě na náměstí farní kostel někdy sv. Mikuláši nyní sv. Vojtěchu zasvěcený. V zápisních knihách arcibiskupství Pražského uvádí se na r. 1384 co farní kostel a náležel k dekanatu Říčanskému. Husitské války překazily dostavení chrámu toho, v čas ten bylo jen presbiterium a věž; loď vystavena byla teprv r. 1567 po velikém požáru, když císař Maximilian II. k stavbě té 400 tolarů daroval. Chrám ten jest s lodí 60 kroků dlouhý, loď sama jest 22 kroků široká. Presbiterium připomíná na starou dobu dle svého gotického slohu až z první polovice 13. století, končí v osmihran bez zevnitřních pilířů.

Část pod věží má 5 gotických oken a klenbu jako presbiterium křížovou. Zdě však jdou ještě nad klenbu o několik střevíců a mají okna pod pokrov, ještě před několika roky byla okna ta pustá, nyní jsou však okenicemi opatřená. Pod klenbou touto bývala snad někdy nějaká síň. Věž je příkrá, roku 1857 docela nová na místo staré postavená, plechem pobitá, končí v pozlacenou báň s křížem, široká jest jako presbiterium. Než byla nová postavená, bylo

znáti, že zde bývalo dříve obydlí hlásného jakož i hodiny.

Kostelní loď jest beze všeho slohu a téměř pro chrám nedůstojná; strop je rákosový. Opravy uvnitř, jak tomu nápis na stropě svědčí, byly r. 1766 a 1857, na kteroužto poslední císař Ferdinand I. 300 zl. daroval. Ozdoba chrámová nejeví bohatství ani vkus. Oltářů bývalo devět, nyní jest jen šest. Hlavní v gotickém slohu je skládací a pochází z konce 15. století. V prostřed má bohatou gotickou řezbu a pod ní sochu sv. Vojtěcha z r. 1750; po stranách podoby dvou andělů s vzhůru vytaženými křídly. Nad tím jest ve štítu obraz sv. Václava s orlicí, kterouž Češi co zemský znak před Otakarem užívali, ve štítu a na korouhví. Při opravě vnitř u chrámu Páně tohoto dala obec i hlavní oltář opraviti a jelikož malby na něm sešlé byly, dala od malíře Gereisa nové shotoviti a staré jimi přikrýti, jen u prostřed nechán jest sv. Václav s anděli, malby to vzácné od Brandla; a ostatní, na něž přišly nové malby, ukryty jsou tak, že jim uškozeno nebylo.

Na straně epištoly bývaly obrazy: Narození Páně, Sv. tři králové a na hoře prorok Jeremiáš; na straně evangelia: Obětování Páně, útěk do Egypta a nahoře prorok Isaiaš. Nyní jsou tu obrazy, které se starým oltářem nesouhlasí a aniž jaké ceny do sebe mají; jsouť to: Sv. Lidmila, sv. Josef, sv. Máří Magdalena a sv. Jan Křtitel a nahoře pak modlící se andělé.

Zadní strany křídel představují obrazy z umučení Páně, na hoře proroky Daniela a Sofoniaše, držící oba bílé svícny v rukou s gotickým českým nápisem:

Daniel prorok, tisice tisiczerow tuzili gemu ale fetkem.
Sofoniass prorokca n hle nyie pena ussij.

Po stranách oltáře jest staročeská malba na

dřevě svatých podobizen; v pravo 12 apoštolů a Kristus u prostřed; v levo 10 evangelických panen; pod obrazy těmi jsou řezby ne velm vkusné a sprostě malované. Oltář ten jest osm loket široký a pochází prý z presbiterium farního kostela sv. Jindřicha v Praze a byl od tamního faráře J. B. Schönpfluga z Gamsenberku, Jílovského rodáka, v první polovici minulého století sem darován; dokázati je to ale těžko.

Na pravé straně v čele chrámové lodi stojí oltář P. Marie Loretanské, čili tak zvaný Bouchalovský oltář, po hlavním ten nejlepší; uprostřed chová sochu P. Marie Loretanské pocházející z kláštera minoritského z loretanské kaple. Na levé straně v čele chrámové lodi jest oltář Nejsv. Trojice. Po stranách lodi stojí v pravo oltář sv. Jana Nep. nahoře se soškou téhož svatého, která stávala jindy, avšak nepozlacená, v kapličce na náměsti. Naproti stojí oltář sv. Floriana. Doleji stávaly ještě dva oltáře proti sobě.

Mezi oltářem P. Marie Loretanské a sv. Jana Nep. jest hornická kaple sv. Anny, po stranách klečí 2 sošky dřevěné horníků s kahanci v ruce. V kapli té bývá Boží hrob zrovna na kamenu, který zavírá hrobku. Když se opravoval kostel r. 1857, potřebovaly se veliké kameny ke dláždění presbiteria; i chtěli vzíti též kámen z této kaple a vyzdvihnouce ho spatřili hrobku. V pravo bylo několik rakví, v prostřed jedna s uvadlým věncem a v levo dětské rakve. Pan kaplan P. K. Vlasák vzal tehdy z jedné mosaznou tabulku s nápisem, abychom se dověděli, komu hrobka ta patřívala, a než jsme si ostatní rakve prohlídli, položil tabulku a odcházeje zapoměl ji tam a zedníci zatím hrobku opět přikryli. Bezpochyby náležela některé vznešené rodině hornické.

Že jindy Jílovští občané větší náchylnost a lásku k svému farnímu kostelu jevili než nyní, svědčí,

že brzo ten mešní roucho brzy onen bílé prádlo zjednal. Jakýsi Vavřinec daroval r. 1519 k zdejšímu chrámu Páně sv. Mikuláše pole; a Markéta Brychtová r. 1542 velikou cínovou křtitelnici, jíž se posud užívá. S jedné strany vylita jest na křtitelnici té Panna Maria na měsíci, s druhé sv. Mikuláš s berlou a třemi jablky, a nápis ukazuje čas, kdy a čím nákladem práce ta zhotovena byla: Sub praesidio sacerdotis Thomae in spiritualibus sub ao virginei partus 1542 per impenso Dominae Marthae cognomine Brichtova (za času kněze Tomáše r. 1542 nákladem paní Marty Brychtové).

Z náhrobních nápisů nalézá se jeden pod kazatelnou: Hic in Domino quiescit perillustris Dna Barbara Bavlleriana de Hohenbruk nata Borzkiana Dohalskyana de Dohalicz, Dna in Davbi et Pavolowitz, aetatis 37 A. Obiit 6. Januarii 1742. (Zde v Pánu odpočívá urozená paní Barbora Baullerová z Hohenburka, rozená Bořkovna Dohalická z Dohalic, paní na Doubí a Pavlovicích, věku majíc 37 let, umřela 6. ledna 1742.)

Nad vchodem ze sakristie jest oratoř, k níž dal pan Löv mříže zhotoviti. Na stropě jsou 3 znaky vymalované.

Až do 27. června 1861 byly na věži tyto zvony:

1. Tak zvaný velký, v průměru 3' $3\frac{1}{4}$", tížil 1586 liber, měl starý německý nápis:

In Gottes Namen hevig an.
Des Herrn Wort pleibet ewig stan.
Durch das Fevr pin ich geflossen,
Tomas Yarisch hat mich gegossen.
Ych pin von edlen Sthammen,
Nichlaves mein Namen.
MDLXVIII.

Což zní v nové němčině:

In Gottes Namen heb' ich an.
Des Herrn Wort bleibt ewig stehen.

Durch das Feuer bin ich geflossen,
Thomas Jarosch hat mich gegossen.
Ich bin von edlem Stamme,
Nikolaus mein Name.
1568.

2. Tak zvaný „prostřední“ jest až posud týž, má průměr 2' $10\frac{1}{4}$" a nápis: Johann Wenzel Kühner goss mich in der k. k. Neustadt Prag anno domini 1798.

3. Tak zvaný „polední“ byl od téhož J. W. K. 1802.

4. Umíráček a klekáníček.

Tak zvaný velký a polední zvon praskly, pročež byly dne 27. června 1861 shozeny a obec dala je přelíti, k čemuž účelu císař Ferdinand I. 200 zl. daroval. Zvony ty přelíval Karel Bellmann v Praze, a když je světící biskup Pražský vysvětil, byly dne 23. září 1861 u veliké slávě přiveženy a druhý den na to na věži usazeny.

Velký zvon váží nyní 1394 liber, polední $211\frac{1}{2}$ libry. Velký nese nápis:

Vojtěch jmeno mé!
Blesky trhám, živé volám,
Mrtvým zní můj truchlozpěv!
Času rezu já odolám,
Přečkám radost, přečkám hněv!
Přelil Karel Bellmann, c. k. dvorni zvonař v Praze 1861.

Na jižní straně nese obraz sv. Vojtěcha.

Polední nese nápis: Přelil Karel Bellmann atd. a na druhé straně relivní obraz panny Marie a jmenuje se Marie Mikuláš.

Z německého nápisu na velkém zvonu viděti jest živel 16. století skrze král. úředníky a cizí nákladníky.

Kostel byl až do r. 1621 utraquistický; dříve ohražen hřbitovem, jehož pozůstatky jsou ještě 2 železné kříže u zdi chrámové, bývalé to náhrobky.

Nejstarší stavba po chrámu Páně Jílovském jest zajisté tak zvaná stará mincovna neb jen mincovna

čili dům Markvartský. Jak již praveno, byly první mince zlaté v Čechách raženy za krále Jana Lucemburského ze zlata z hor Jílovských, Krásnohorských atd.

Karel IV., císař německý a král český, povýšil Jílové na horní město a zřídil tam mincovnu a sice v městě samém nyní dům čís. 16, v 18. století náležel hrabatům Dohalským. Avšak r. 1421 zanikla Jílovská mince skrze Žižku. Když se ale v druhé polovici 15. století hornictví v Jílovém zotavilo, obnovena i mincovna; avšak ku konci 15. století zaniklo opět ražení zlatých mincí pro rozličné nehody a nepořádné hospodaření. Dům (mincovna) ten připadl s Hrádkem, mlýnem a jinými grunty starožitné rodině rytířů Markvartů z Hrádku, pročež se v 16. století „stará mince“ neb „dům Markvartovský“ nazýval.

Z rodiny té byl znamenitý Samuel z Hrádku a z Valečova († 1488) podkomoří za Vladislava II., manželka jeho Anéžka ze Smiřic; ti zplodili Linharta Markvarta z Hrádku, který volil r. 1527 též arciknížete Ferdinanda Rakouského na království české, a zemřel r. 1535. Syn jeho Šebestian Markvart z Hrádku, na Trpisti, Nekmiři, Bělé, Krásné Hoře a. j. byl král. rada, podkomoří a purkrabí na Karlštejně. R. 1565 prodal Krásnou Horu Václavu Podhradskému z Vlčí Hory a v týž čas dostal se Markvartovský dům, Hrádek, mlýnec a vše k tomu příslušící v jiné ruce.

V dějepisu hornictví byla řeč o jakémsi Angličanu Kelleusovi, jehož majetek po smrti jeho císařské komoře připadl. Císař Rudolf II. prodal nedlouho na to větší část tohoto majetku, totiž: jeden dům s pivovárem a sladovnou „Hořický“ nazvaný s druhým domem a grunty k němu připojenými, pak dům naproti kostelu ležící, od starodávna „Markvartovský“ jinak „mince“ zvaný i s příslušenstvím, pak Hrádek, tehdáž již jen dvůr pustý, při něm pole, lesy a mlýnce

s potokem naň tekoucím a rybníkem a vším příslušenstvím Krištofovi Želinskému z Sebuzína na Břežanech a Nové Libni, radě král. a místokancléři českému. Toho povýšil Rudolf II. pro jeho služby vojenské a vzdělanost jeho dne 24. února r. 1596 do stavu panského s titulem z Břežan a z Chotouně. Taktéž povolil mu císař Rudolf, poněvadž domy zmíněné velmi zpustlé byly a nákladu potřebovaly (r. 1599), aby zboží to od šosu Jílovského osvobozeno, z kněh městských vyjmuto a s tvrzí a dvorem pustým Hrádkem jakož zboží svobodné do desk zemských vloženo bylo. To se stalo ve středu po sv. Marketě r. 1599 daným majestatem s doložením, aby platy, kteréž jsou z domů a gruntů těch od starodávna k záduší a k horám Jílovským vycházely, i potom se zase platily a odvozovaly.

Krištof Želinský z Sebuzína obnovil domy, pivovár a Hrádek s velkým nákladem a platil příplatky (přibusy) na hory Jílovské, sám přebýval nejvíce v Jílovém a zvlášť když r. 1600 za nejvyššího mincmistra království českého povýšen byl, až r. 1606 zemřel. Od něho pochází nejspíše nynější renaissanční výstavnost mince čili domu Markvartovského.

Po smrti jeho ujali statky ty synové jeho Gabriel, Krištof a Václav Želinští ze Sebuzína. Po bělohorské bitvě rozpadly se tyto statky a část připadla Pavlu Michnovi z Vacinova, neboť řečení Želinští se musili pro náboženství a politické příčiny z Čech vystěhovati.

Dům Markvartovský připadl pak rozličným rodinám, až konečně připadl pánům Bořkům Dohalským z Dohalic, kteří jej ještě v předešlém století drželi; jich znak nachází se na zadní straně domu toho, jakož i sál v něm chová starobylé malby na plátně, jak se zdá, z části ze starého zákona neb z římské mythologie děje představující.

Nyní náleží dům ten panu Prokopu Bayerovi, měšťanu a od r. 1848—1851 měšťanostovi Jílovskému.

Zmínky zasluhuje též rodina Beníků z Petrsdorfu, zvlášť proto se o ní zmíniti musím, poněvadž později řeč o nich přijde. Rodina ta přebývala v první polovici 17. století v Jílovém a vůbec všickni v hornictví, ve věcech náboženských a politických po bělohorské bitvě nemálo působili. Již za císaře Rudolfa II. sloužili bratří Beníkové Jiří, Benedikt a Štěpán při komoře a berni české. Císař Matyáš povýšil je za jich služby věrné a platné r. 1613 do šlechtického rodu s titulem z Petrsdorfu. Později byl Jiří radou při komoře a zprávcem úřadu mincmistrovského. Štěpán byl vrchním písařem při úřadě berničném na hradě Pražském.

Za oněch strašlivých bouří od r. 1618—1620 drželi s rodem rakouským a při katolické víře, začež se jim Ferdinand II. co císař římský, král uherský a český, odměnil, že je majestátem dne 6. února ve Vídni daným šlechtici rytířskými (rittermässige Edelleute) sv. Římské říše a zemí dědičných učinil a té milosti udělil, že se směli psáti z Petrsdorfu, užívati erbu rytířského, pečetiti červeným voskem a zboží pozemské kupovati a dle nich se jmenovati. Erb jejich jest tento: Štít na pokos od dolního zadního rohu k přednímu hornímu rozdělený, dolní pole jeho bílé, horní pak modré barvy, v celém štítu hvězda šestihraná, dolním polem modré a v horním bílé barvy jest. Nad štítem otevřený kolčí helm, okolo něhož pokrývadlo bílé a modré barvy po obou stranách potažené visí a nad ním koruna zlatá královská, z níž dvě křídla orlí, zadní modré a přední bílé vynikají.

Štěpán koupil z konfiskovaných statků, kteréž koruně připadly: Čenovice, Jezero; Jiří Čorčovice a j.

Potomci jejich zpravovali v 17. a 18. století mnohé zemské a obecní úřady.

R. 1616 žádali katolíci mezi úřadníky a horníky v dorozumění s Minority u sv. Jakuba v Praze obec Jílovskou, aby jim prodán byl dům k vystavení kláštera. R. 1620 obdrželi povolení a koupili dům od jistého měšťana jmenem Provazníka. Dle pamětní knihy farní byli hlavní podnikatelé toho Štěpán Beník z Petrsdorfu na Čenovicích, císařský rada a zprávce úřadu nejvyššího mincmistra v království čes.; Jiří Beník z Petrsdorfu, bratr, Jan Hakerle ze Stakenberku a Jan Agricola z Limburku.

V městské pamětní knize nalezá se tato listina, opis to originalu; a nese znamení „lit. A.“

We gmenu Panie Amen.

Letha od narození Panie Tisiczyho šestistého dvacátého třetího 25 dne měsíce Října, Římského počtu letha šestého papežství nejsvětějšího pana našeho Urbana osmého. Nížejmenovani skrze osvíceceného knížete Jana Lohelia letha 1616 daného nařízení a skrze osvíceného místohraběte Boromea Vitolina Urzy biskupa adriapolitanského, legata v zemi německé, uherské a české et Nuntium Apoštolského potvrzení. Zakladatelé církevního kláštera v městě Jilovým tímto listem vyznávají, jakož jest nejjasnější, nejponíženější velikomocný kníže a Pán Pan Ferdinand druhý, římský císař a rozmnožitel říše, pan náš nejmilostivější. Klášter řádu Seraffinzkého (serafinského) otce svatého Františka menších Conventualních u Svatého Jakuba v Starém městě Pražském, obzvláštní milostí a dobrodiním obdrželi, a školu Ferdinandskou slavně vyzdvihnouti a každého roku pro vzdělání Svatého náboženství katolického dvanácte Alumnův téhož řádu k rozmnožování rozdělování a titule doctorského udělování netoliko ozdobiti a mocností císařskou upevniti ale také k rozkázaní osvíceného arcibiskupa nynějšího v gistou raddu gme-

nované collegium za kostel Sv. Wojtěcha v městě Gilowym, k tomu gak od starodávna bylo od mnoha leth se neužívalo směřujíce vznésti ráčil. Že církevní zakladatelé obzvláštní bedlivostí hnuti a vedeni takovou pobožnost a míněním pro rozšíření náboženství katolického a lepší vychování college Ferdinandské Sv. Jakuba fundati blahoslavené Panny Marye Lauretanské řečené v oznámeném městě Jílovým, kteréž oni původové a zakladatelé jsou a vším příslušenstvím, platy a všemi věcmi mohovitými i nemohovitými a to s povolením na hoře gmenovaného osvíceného arcibiskupa témuž collegium postoupili, odevzdali v possess a pořádně uvedli a právo neb fundaci svou všemi způsoby nenize psane vegminky odstoupili.

1ª aby již psané collegium S. Františka magice sobě fundati Blahoslavené Panny Marye od fundatorův odevzdanou a s obzvláštní vděčností přijatou nižádným způsobem, titulem, neb pod jakoukoli barvou na věčné časy odřizovati, zastavovati, dáti neb v giný smysl proměňovati skrze jakoukoli vrchnost nyní neb budoucně řízení nemohlo a moci nemohlo, též nemohli a mocí nemohli.

2do aby gmenované collegium sv. Jakuba pro čest a slávu Boží každého roku processí od nejvyššího biskupa povolenou z kostela sv. Jakuba do Jílového k blah. Panny Maryy a to 8. dne měsíce září to jest v svátek narození blahoslavené Panny Marye vykonávalo.

3. aby fundatores aneb poručníci v gmenovaném chrámu blahos. P. M. lauretanské v Gilovem pohřeb sobě zvoliti a tam darmo bez všeho ouplatku těla gich odpočívati svobodnou vůli a moc měly.

4. též collegium Ferdinandské Svatého Jakuba zavázano bude, jakož se taky zavazuje, aby bratří v klášteře bl. P. M. v Jílovém zůstavající kaž-

dého těhodne za fondatory svrchu gmenované mši sloužili.

5. Jestli že by který z rodu a krevního přátelstva Panův fundatorův mužského pohlaví v nenadálou chudobu upadl, aby gmenované collegium a bratří geg přigaly a gemu částku bratrskou se všemi gynimi potřebami dávali.

6. aby často psané collegium Convent Jílovský blahos. P. Marye Lauretanské s bratřími opatrovali nikdy . . . . pod svědomym zanechávali.

7. aby collegium nadepsané fundatí hospodářství,- počest arcibiskupu aneb místo nařízenému pražskému řečenému Protektoru a žádné giné řádu vrchnosti aneb ginému od G. M. C. zřízenému činilo.

Kteréžto artikulové gmenované collegium skrze Velebného P. fratera Jeronyma Loppia bononyonského sv. písma doktora a řádu Sv. Františka menších Conventull. v Colleg. S. Jakuba na ten čas generalního visitatora bedlivě zachovati a gim dosti činiti slíbilo a připovědělo. Naproti tomu urozeni p. p. Giři Benyk z Petrsdorfu na Welkých Horkách, Czetni a Rokytowie G. M. C. při úřadě Rentmistrském principal nadgmenovane fundati slíbil a se zavázal a sebe i budoucí zavazuje pro lepší vychovávání bratří Jílovských, každého roku vždycky 200 kop mc vysázeti, a by do desk zemských aneb na niekterém místě za věčný plat zapsati. Dalegi týž Benyk se zavázal každého roku 3000 gl. Stříbra s obrazem blah. P. Marye Lauretanské a tolik obrazův rytých udělati dáti a ty aby se na památku Wl. svátost přijímajícím po jednom a toliko za deset Hoth darovali. Na posledy se týž pan Benyk zamluvil k tomu vší pilnost přičiniti a aby začaté stavení blah. P. Marye Lauretanské v Jílovém se dokonale vystavilo pečovati. Což podivnější dva takoví listové v gednom smyslu sepsany a gedné každé strany rukami po-

depsany a pečeti utvrzeny jsou. Act v Collegi Ferdinandské S. Františka v Praze u sv. Jakuba 15. dne měsíce Října letha jakož nahoře.

(L. S.)

Frater Jeronym z Panonie Commisarz generalní kollege Ferdinandské.

O	O	O
Jiří Benedikt Benyk z Petrsdorfu.	František Kost... z Peregrinu měštěnín starého města Pražského.	J. Agricola z Cymburku G. M. C. komory české ald.

O

Steffan Benyk Petrsdorf.

Po bělohorské bitvě 1620 musili se protestanté z Čech stěhovati, toho času byl v Jílovém pastor protestanský Václav Berka, jehož nám Ant. Alex Svihlik, bývalý administrator v Jílovém, ve své povídce „Helena z Jíloví“ líčí, a ten se udržel až do r. 1623, než musil i on, jak starý jednací protokol městské rady svědčí, se vyprodati a téhož roku ještě dne 1. srpna Jílové opustiti.

Na to se jali Mincrité stavěti klášter ve východním pořadí na náměstí, ku kteréž stavbě císař Ferdinand II. a arcibiskup pražský Lohelius přispívali. První Minorita, kterýž do Jílového přišel, přidržel hned faru a dne 15. října 1623 přibyli ještě 3 mnichové téhož řádu do nedostaveného kláštera.

R. 1626 byl klášter dostaven a sice přispěním Jiřího a Štěpána Beníka; ještě posud je na domě čís. 19, kde jindy klášter stával, zazděna tabulka s erbem Beníku z Petrsdorfu a nápis: Stephanus Benik incipit, Georgius perfecit (Štěpán Benik započal, Jiří dokonal). Loretanská kaple stála na severním rohu kláštera.

Těmto Jílovským Minoritům bylo známo, že se v rejstříku kroniky Hájkovy o klášteru sv. Vojtěcha

v Jílovém zmínka činí, aby tedy v Jílovém stálejšího sídla nabyli, odvolávali se na to, že již před husitskou dobou klášter sv. Vojtěcha v Jílovém měli. Že však v Jílovém před tím minoritský klášter nebýval a teprv nyní počátek vzal, toho důkazem jest Veidink, Konzaga, Bernaki a jiní spisovatelé, jenž o řádu sv. Františka Serafinského píšíce o klášteru sv. Vojtěcha v Jílovém se ani nezmiňují; pak toho důkazem jest, že Minorité od sv. Jakuba z Prahy nemohouce dokázati, že zde již dříve klášter měli a chtíce se zde usaditi, místo si koupiti musili.

Právě v čas, kdy se Minorité v Jílovém usadili, byla místní obec tak chudá, že ani vlastního faráře vydržeti nemohla a to bylo právě minoritům vhod a hned ujali se fary, podobiznu sv. Mikuláše odstranili a jinou tam as pět čtvrtí lokte vysokou sv. Vojtěcha postavili, i farní kostel překřtili davše mu jmeno sv. Vojtěcha, aby jej svým klášterním nazývati mohli.

Na to hned Štěpán Beník z Petrsdorfu vzal kalichy a paramenty z kostela farního a dal je Minoritům do kláštera, kteří také mnoho o farní chrám nedbali, ale jen o to pečovali, aby si faru na vždy přivlastniti mohli. Obec tomu bezpráví se opírala a roku 1636 musili opět Minorité vše navrátiti; za to se ale pomstili, minorita Konrad Feldt dal totiž v zimě r. 1691 staré děkanství zbořiti a téhož roku na velký pátek ráno truhlu se všemi pamětními spisy z farního kostela do kláštera odnésti, kteréž nyní bezpochyby v Praze v klášteře sv. Jakuba se nalezají.

Místní úřad nesa těžce bezpráví toto, zaslal stížnost k vikáři, panu děkanu divišovskému, kterýž též dne 1. července téhož roku k vyšetření přišel a vše co udáno bylo, za pravé shledal; ale vyšetření zůstalo bez výsledku, farní dům zůstal zbořeništěm a spisy se nevracely.

Následujícího roku zaslal úřad opět protest do Prahy, ale vše bylo marné, minorité podrželi ještě 100 let faru i pozemky její.

Z tohoto dlouhého processu podám čtenáři list provinciala řečeného řádu, jímž se snaží právo Minoritů na klášter dokázati. Jest to opis opisu z pamětní knihy Jílovské.

Urozeni důstojně Velebni a vysocc vážení Páni a patroni laskavě přízniví. S jakou tak omylně a ze samo důmielosti pocházevší stížnost Magistrat Gílowský G. C. osvícenou knížecí milost zanášeti se opovážil, to jsem z této . . . . . = a zdeť zase skutkem přicházející stížnosti (zacz poslušné děkování činím) obšírně vyrozuměl, kdežto žádá, abych to na místě mne svěřeného konventu dokázati nepomigel, jakýž právem tento klošter Gilovský spolu s touž farou držíme nemeně tak předestřenou bullu navrátiti se nepomygel, načež v krátkosti odpovídám a sice: *Předně:* Ačkoliv klošter náš Jílovský diutinam et quietum possessionem consequenter všechny In Novell Declarat L. 1 quod praessriptionem obmezna Requisita pro sebe má tak žc dalegi jemu co prokázati negni. Nic však méně že klošter řádu našeho v městě Jílovym a to u sv. Wojtěcha před onyma kacyřskýma příběhy a to u sv. Wojtěcha postaven a fundirovan gest byl to tím vícegi vysvědczugí domestivi historici totiž Waclaw Hágek, Poproczky, P. Crugevig, P. Balbinus et novissimus P. Pezkawský, kteřížto auctores per expressum dokládají, kterak tentýž klošter post fundationem ejusdem od Jílovských jakožto horlivé Žižkovské rotty též bratrův a pomocníkův jich dokonale rozkácen — řeholníci pak dílem zbiti dílem pak rozehnáni byli, následovně nic jiného *jedině sám kostel* (poněvadž v tom tak velikém městě ut scilicet giného nebylo) nehorlivostí pravého náboženství dobře ale aby v něm Jílovští

bludníci tím lépěgi kacířstvo provozovali jakož i také samému bohu se rouhati mohli, v celosti zanechán jest, což se také skutečně stalo, neb sobě za pastýře bez poroku Ševce, Krejčí . . . . . a jiných mnohých nápodobných vyvolili a s nimi se řídili, pravým pak katolikům tam ani toho nejmenšího místečka jsou popřáli až teprv v letho 1616, 1617 a 1618 urozený pan Jiří Beník z Petrsdorfu, pan Jan Hakerle z Stakenberku, pan Jan Agricola z Cimburku, jakožto páni katoličtí srdečnou outrpnost s ostatníma v Jílovým zůstavajícíma katolikama mage, od magistratu Gilovského, sobě povolení vyžádali, aby místo k vystavení kostelíčka lauretánského v městě koupiti a sobě klášter pro řeholní osoby (i jakž *litera A* vyslovně ukazuje)[1]) postaviti mohli, že ale po stalém povolení prostředků k stavení se nedostávalo G. M. C. Slavné a Svaté paměti Ferdinand II. ku pomoci přispěti ráčil, jakož také následovali osvícený kníže Pan P. Jan Lohelius, arcibis. pražský, a Vitalianus Vice Comes Boromeus Nuntius Apostolicus, tak že s velikou stále štědrostí k stavení, též milostivým dovolením, stvrzením a schválením, koupen jest tehdy v lethu 1617 od urozeného a statečného rytíře Pana Václ. Paka z Římku dům s Polma, lukama, zahradama též se vším k tomu přináležícím přislušenstvím, kdežto kostel pany Marie lauretanské z tento klášter náš staviti začal, ku kterémužto cíli a konci obzvláště pak pro další fedruňk toto stavení G. M. C. Ferdinand II. dům Mičanovský do fišku královské připadlý s polmi i s vší příslušností nejmilost. darovati ráčil, do kteréhož následovně a to letha 1623 dne 15 měsíce října řád sv. Františka uveden a témuž řádu všecky grunty skoupené a darované též pořádně odevzdané byly tak že potom po celý čas až do

---

[1]) Viz lit. A. napřed.

dnešního dne a tak přes 73 letha v pokojném užívání gest byl též až posavad zůstati musí, o čemž Magistrat Gilovský, když se knih starých městských nahledne, nepochybně že tam větší povědomost nežli tuto od Řádu povyhledaně nabyde, odkud snadno se souditi a zavříti může, gak zbytečně, svývolně a třeštanlivě magistrát Gilovský contra propriam scientiam Gl knížecí milosti s tímto svým nedůvodným spisem neb domělou stížností (gen na zlehčení našeho řádu, což Bohu buď žel) gest zanesl, tak že proto slušného trestání zasluhuje? Nápodobně a za

druhé aby kostel sv. Wojtěcha kdy katolického faráře míti měl, to se od oné odporné obrany ničímž nedokáže, též dokázati mocti nebude, neboť po vyhnání od a z něho Praedicanta kacířského z poručení a nařízení P. P. Jana Lohelia arcibiskupa pražského tentýž kostel zapečetěn a následovně Pátrům Františkánům u matky Boží Lauretanské k administrování odevzdán byl, též takový podnes s vědomím duchovní vrchnosti v jich rukoů pozůstává, neboť ginšímu administratoru z 30 kop a 30 st. žita ročního platu tam živobytí možné nebylo, též až posavad negni, an kdyby řád sv. Františka žebrati se styděl, pod tím kus chleba dostatečného k vyživení z Administratí nemage, dávno by týž kostel opustiti byl musil, nic však méně z pouhé k dušem křestanským magící lásky vždy jest od letha 1623 pracoval, že město Jílové k víře katolické přivedl a v ní až po dnešní den zachovati se vynasnažuje, následovně nenadál se tentýž řád Svatého Františka k magistratu Gilowskému, aby na místě něgaké vděčnosti něgakých truhel loupežníkem (což se taky pro summa Injuria ujímá) slouti a udán býti měl. Mohlt zajisté magistrat Gilowský v tak dlouhých lethech do té předestřené truhly se nahlednouti, a vše což tam bylo zaznamenati, obzvláště pak vezmouce Brille do

té místo Bully snad kacířské knihy, od kterého kacíře neb praedikanta udělená byla, vyšetříti, jakož y také kdy co a od koho záduší dáno a fundirováno bylo, bedlivě vyznamenati, naposledy kostelníkům k opatrování odevzdati? Nejsouce ale v této případnosti nic takového podobného Per consequens Magistrato, gen rozmyšlenost a pouhá jizlivost vždy pater Conrad proti lepšímu vědomí nevinně za jednoho Expilatora udán gest, obzvláště kdyby se nějaká takové žadaná kacířská kniha nebo domělé privilegia vynachazela, ty mag. gil. dle kral. Obnovení Zl A 23 circa medium žádati nemůže, sice by to bez náležitého trestu zůstati nemohlo a ačkoliv

za třetí zapříti se nemůže, aby škola sbořena nebyla pod tím ale co ní od Mag. Gil. v samé pravdě práva dána býti měla, kterak dílem nedbanlivostí dílem pak nemožnosti obce Gilowské mnohé letha dokonale pěstugíce, jakož i také šindele, latí, Woken, dweří, naposledy ani schodů a půdy nemage, ostatní co tak zůstalo, po ty letha sem a tam se rozebralo. To gest k nemalému podivení, že Mag. Gil. v té své nedůvodné stížnosti dokládati se osměluje, jakoby od toho času zase k vystavení té školy žádného příhodného místa míti neměl, kdežto až posavad to místo školní pusté stojí a žádný tamtuž žádostivou školu nestaví. Myněgi se k tomu zbraňuge dobře ale náš řád vynšuge, aby k stavení, (která ale před tím vystavena v tomž svým stavení zachována býti nemohla) zase jednou přijíti mohla, naproti tomu ale tаž hrstka trávy okolo té důmělé a předtím laeguele Praedicantské hory neb raději školy rostoucí, kdežto negsouce okolo ní žádného plotu = následovně od Gilowského dobytka rok po roku škozena, kdyby se plotem neb nėgakou hradbou zapaždila žádnému ginému než cantorovi se popříti a zanechati může aby pak a

za čtvrté řád náš jsouce od letha 1623 (jakž

již nahoře dostatečně dokázáno) in legitima et quieta suorum fundorum possessione, nyní znovu titulem dokazovati měli, taková žádost Mag. Gil. bezprávní a proti právu čelící gest, vědouce dobře o tom, že kdo je jistý a pravý, že on to dokázati povinen gest, Práwo mistrsky R 37 nam negotio facti imponit actori necessitatem probandi; poněvadž Mag. Gil. však bez průvodů a důvodů dokládá, že by řád náš těch gruntů malae fidei possessorem býti měl to gilovští ne galovýma slowmy ale pořádnýma instrmenty a documenty gak zapráво dokázati musegi, což ale na věky věkův nedovedou a nedokáží a tak že gsme my na gegich zbytečné odeslané psání žádnou odpověd nedali, gsme v tom žádnou povinnost naši nevynašli, obzvláštně když se to pozoruje, že po ty všechny letha co tak řád náš ty grunty klášterské v possessí a užívání měl a má, ani tu nejmenší roztržitost mezi sousedy a týž grunty gest nevznikla, nýbrž jedenkaždý svého v pokogi a bez turbatí užíval až teprva tento rok, když primas gilowský kus klášterské louky (praví, že gemu náleží) bezprawie ugimati gakož y také takovou via facti posekati dáti se gest osmělil, consequenter žádný giný nežli praνený primas těch roztržitostí a nevolí původem byl a gest naposledy a

za páté s pravdou nesrovnale se dokládá, že by kostel sv. Wojtěcha od hrozného krupobití nyní na negvegš zrunirován býti měl, an Chvalu Pánu Bohu Střecha y okna cele jsou, že na ten čas žádného spravování nepotřebugi. A ačkoliv že oltářové vnitř kostelu velmi špatni se vynacházejí nic však méně vysoce sl. mag. gil. pro své vznešené = a vzatcné osoby takové vyřezávané malované, pozlacené Stallum postaviti dáti ráčil, že podobné stallum v žádném ani v král. městě se nespatřuge a mohl by y oltáře okrášliti, kdyby dům, role a pole též luka ne-

méně též všeligaké giné nábytky od Well. Pani Doroty Kršowské kostelu sv. Wojtěcha odkázané mag. gil. bezpráwie na sebe nebyl vztáhl, to vše rozprodal, naproti tomu ale kostel neobloupil, tak že v tom oprawdowie žádnou chválu nenese. A poněvadž W. Mtí Ex deduçtio milostivě a laskavě spatřiti ráčili, kterak mag. gil. hned zbytečně a trestanlivě geho vysoce osvícenou knížecí milost s touž svou nedůvodnou stížností zanášeti se gest osmělil, obzvláštně když tam inter alia v týž své stížnosti dokládá *in verbis*, aby chme přinuceni nebyli pomstou tou jak nám s naší farou zacházeli podobným způsobem NB) gich kloster a všeho přislušenství NB se zmocniti, kteréžto ale psaní a mluvení kacířské a Žižkovské gest a žádnému křestanskému magistratu psáti a mluviti nesluší, což také nadictirované kral obnovení Z H il 23 trestati nařízuje.

Pročež W Mtí na místě . . . a mně na ten čas svěřeného řádu sv. Františka poslušně žádáme, že řád náš in jure judicato, possessione quieta et diutina suorum fundorum zcela a zúplna pozůstaviti, naproti tomu ale často podotknutému mag. Gil. všeligaké další bezpráví Actentata intubirovati = při tom pak na věčné časy perpetuum silentium imponirovati, gakož i také týž magistrat tu tak od Wel. Paní Kršovské kostelu Sv. Wojtěcha všeligakou odkázanou mohovitost i nemohovitost zase k témuž kostelu navrátiti a z toho všeho práv byl přímě však dle samého práva a slušnosti nařídìti a poroučeti ráčíte.

Učinlivé resolutí (Salvis ulterioribus quibus C unq Salvandis) neomylně šetříce zůstávám

povinny Capellanus
P. Bernardus Arthopheus
Minister Provincialis
Poenus W. Colde.

Jak již praveno, trval soud tento celých 100 let, neboť r. 1724 věc se zcela změnila. Roku toho zvítězil Karel VI. císař římský a král český, nad nepřáteli svými a chtěl, aby náboženství katolické všude kvetlo. Pročež vydal rozkaz, aby duchovní prebendy novými schopnými osobami obsazeny byly. I ujala se komora česká Jílového, které jindy tak znamenité bylo, a postarala se mu o duchovního pastýře. Obsazení této prebendy dostal v moc pán z Laurů, nejvyšší ředitel hornictví a penězobití v Čechách, držitel dvora Radlika u Jílového a dvorec v Jílovém, kde nyní pěkný dům pod čísl. 17. stojí a nynějšímu purkmistru panu Janovskému náleží. Tento pán z Lauru znal pana Jos. Bened. Schönpfluga z Gamsenburku, faráře u sv. Jindřicha v Praze a věděl, že co Jílovský rodič, rodišti svému velmi přízniv jest a svěřil mu tedy úmysl svůj žádaje ho, aby k Jílovské faře dobrotivě přispěl.

První starost Jos. Bened. Schönpfluga z Gamsenberku byla o farní příbytek, nebo staré děkanství bylo pořád jen v zříceninách. Pročež koupil za 230 zl. dům nedaleko kostela k západní straně, od dávna „dům na skále“ řečený, a na opravu jeho vynaložil skoro 300 zl. a nežby bývalé farní polnosti, které klášter užíval a si vlastnil, k faře vymoženy byly, koupil osm korců polí a louku k této nové faře, s tím dodatkem, aby obé napotom místnímu kantorovi, který mimo 20 mázů piva z každé várky desítisudové, špatných příjmů má, na vždy připadlo. a farář Jílovský pak od sloužení ročních pěti mší sv. za jmenovaného dobrodince osvobozen byl. Za to obdržel od komory české patronátní právo, a uvedl do Jílového za faráře svého kaplana pana Fabiana Blažeje. Tento byl od vikáře a faráře Koceradského p. August. Soukupa na svůj úřad dne 24. ledna 1725 instalován.

Nyní měl sice farář Jílovský obydlí ale nepatrné příjmy; neboť 30 st. žita desátku, 35 zl. a 12½ sudu piva a z každé várky vědro řediny pro čeládku, které město od dávna bývalému děkanovi a posud klášteru bylo odvádělo, k slušné výživě nestačilo, kdežto ještě Minorité farních polí užívali a upustiti nechtěli, ano i farní kostel si vlastnili. Z toho povstal dlouhý soud mezi Minority a každým farářem Jílovským [1]) po 60 let trvající; a však r. 1785 všemu učinil konec, neboť toho roku zrušil císař Josef II. klášter ten. Klášter, dvorec, polnosti, které užívali, 82 jiter totiž neb 168 korců mimo luka přišly do prodeje. Tehdejší Jílovský farář pan Pavel Oliva, který důvodně dokazoval, že mezi klášterní polností také farská se nalezá, vymohl 70 zl. stříbra z náboženského fondu pro věčné časy pro faru Jílovskou.

Po zrušení kláštera žili Minorité v Jílovém ještě dva roky, pak byla z klášterní loretanské kaple dřevěná podobizna panny Marie do farního kostela odnešena a na oltář Bouchalovský postavena, kde stojí až posud. Kde klášter býval, stojí nyní pět domů pod číslem 18, 19, 20, 21 a 22 a z klášterního dvorce jsou dva domy učiněny pod číslem 123 a 124.

Za císaře Josefa II. ucházelo se město o patronat nad farou a školou, a obdrželo jej. O ucházení to zasadil se tehdejší primas Karel Neplecha, snad z té příčiny, že maje syna duchovního, jemu k faře dopomoci chtěl, což i později se potvrdilo, ale pan syn jeho o kněžský důchod jílovský nestál, pamětliv jsa bezpochyby slov Kristových: že žádný prorok není vzácný ve vlasti své. (Luk. k. 4. v. 24.)

Ve farním kostele chovají se ještě dva kameny s latinskými nápisy z r. 1761 pocházející z kaple

---

[1]) Soud ten nalezá se ve farní pamětní knize od str. 122 až 138.

loretanské a svědčí, že oltář v kapli byl nadán zvláštní milostí církevní od apoštolské stolice udělené.

V pamětní knize městské nalezáme ještě opisy několika privilegií, tak: Privilegium Sigismundinum (1437); priv. Ferdinandi (1628); privileg. Leopoldinum (1681); priv. Georgii Regis (1460).

Kniha tato pamětní počíná od r. 1619 a název její zní: Registra Pamětny czo se kdy za kdereho Purgkmistra ržíditi bude. Založený odemne Ondrzege Phalagra Herz, Mesteczké. Letha Panie 1619.

Mgro Civitatis Joan Wodiczka. 23. Januar 1619. Jak čísti lze, byl tehdy každou čtvrtou neděli volen nový primas; nejčastěji přichází tu jmena Jan Brandl, Václav Trojan, Jan Šíma, Adam Bouchal, Jan Hubinek, Czechyel Oswald, Jiřík Policzkej, Jan Wodiczka.

Poznamenány jsou zde mandaty o výpravách na vojnu, kam listy odeslány a odkud přijmuty byly, mnoholi sedláci roboty platí, tak na příklad: Wes Nezamislicze, o které není nyní ani památky, taktéž ves Domorazy.

4. Juni 1623. Od pana nynějšího mincmistra král. českého poručení, aby praedikanti vybyti a kostely zapečeteny byly, tak se stalo. Hned týž den odpověď . . . panu panu daná, že na poručení milostivé tak jsme se zachovali, při tom toho žádaje, aby jeho milosti pan, nám knieze pro křest dítek ponechati ráčil na to odpovědi laskavé zachovávati budeme. Dále poznamenány jsou za všecky volby, za koho se stali, kdo zvolen byl za primasa, konšele, rychtáře, písaře, starší obecní, starší cechmistry, výběrčí, kostelníky, k masa vážení a chleba vážení (policejní komisařové); desátníci, kominíci, měříčí piva, s katolonem při dveřích chrámových; na příklad: Letha Panie 1618 1. dne Decembris obnoven ouřad konšelský v městě Jílovém na horách zlatých od urozeného a statečného rytíře pana Štěpána Benika na Čenovicích

G. M. C. Raddy a úřadu mincmistrovského v království českém místodržícího a jsou zvoleni osoby tyto: (následují)

V knize té jsou zaznamenány též rozličné malicherné věci, jako kdy byl primasův syn křtěn a kdo mu byl za kmotra a p.

1635. V pondělí na nové leto dejž Pan Bůh šťastně a od Soldatů račiž chrániti tohoto nově nastalého roku. 1636 10. Juni po 3. hodině v noci na středu vyšel oheň z domu Wondrowského, shořela maštal Vítovi Křešovskému atd. Pán Bůh všech těch neštěstí k tomu podobných rač ostříhati na dlouhý čas.

1636 30. Juli po čtvrté hodině na středu vyšel oheň ze stodoly domu Wondrowského a shořelo domů 34, stodoly, na rynku, v pražské ulici a na Podolí.

Též se nalézá v pamětní knize té povinnost konšelská, zníť: My všickni jednomyslně, kteříž jsme do týto Povinnosti konšelské G. C. M. Pana, pana Nejvyššího mincmistra království českého zvolení, Přísaháme Panu Bohu Všemohoucímu, Panie Marii Matce Boží, všem Svatým milým a při tom Nejvyššímu, Nejmocnějšímu, Nejnepřemoženějšímu Pánu, panu Ferdinandovi třetímu z boží Milosti římskému císaři, uherskému a českému králi, Pánu našemu Nejmilostivějšímu a dědičnému a na [illegible] M. C. Pana, Pana nás všech Nejmilostivějšího, vysoce urozenému Panu, panu Woldřichovi, Adamovi z Lobkowicz na Udinie G. M. Římského císaře uherského a českého krále raddě, skutečnému komorníku, Nejvyššímu Mincmistru po království českém viernou Poslušnost zachovati, tyto pak konšelské Povinnosti, do které jsme od G. M. Pana, Pana našeho milostivého nyní postaveni, v ni se chceme šlechetně a počestně chovati a dobrý příklad s inším sousedům na sobie ukazovati. Hory G. M. C. dle své Nejvyšší možnosti opatrovati, aby žádného stenčení nenesli. Dále všelijaké Nerzady

při Obci naší, kteréby proti Pánu Bohu a dobrému Rzádu vznikati chtěly, přetrhovati, Práva a Spravedlnosti gednomu každému udělovati, Poctivé vdovy a Syrotky opatrovati, Ortele Stranám od Práva Spravedlivě vynášeti nečinící toho pro Přátelství, žádný Nepřátelství neb pro dary, ale pro samou čest a Chválu Božie to vše vykonávati. Toto nám dopomahej Pan Bůh všemohoucí, Blahoslavená Pannenka Marya a všickni Svati Amen.

Povinnost rychtáře městského zní podobně.

Na desce této pamětní knihy lze čísti: Vynešena tato kniha a pečeť když polovic města shořelo od Jana Policzanského, na ten čas purkmistra jak sé zapálilo na Wondrovskym 23 listop. 1633.

Záhodno bude též o zasloužilé rodině Schönpflugovské několik slov promluviti: Josef Benedikt Schönpflug z Gamsenberku byl syn Ferdinanda Ign. Schönpfluga, který se r. 1681 v městě Jílovém usadil. Co muž rozšafný a vzdělaný požíval všeobecné důvěry; pročež r. 1690 vzat do městské rady, r. 1691 zvolen za primatora. R. 1698 přestěhoval se do menšího města pražského a od r. 1702—1722 zasedal v městské radě co konšel. Jsa již velmi stár, vzdal se úřadu svého a byl pro své služby od císaře Karla VI. majestátem dne 10. března 1722 daným do stavu šlechtického povýšen, mohl užívati erbu a titule z Gamsenberku.

Jeho synové oddali se studiím a zpravovali moudré úřady, z nichž mimo Josefa Benedikta proslul Ant. Karel Schönpflug, který přes 18 lét co radní nejvyššího purkhrabství Pražského sloužil. Za své služby a věrnost svou při dobytí a obsazení Prahy od Francouzů a Bavorů r. 1741 byl majestátem císařové Marie Teresie dne 15. června 1743 daným povýšen do stavu rytířského s polepšením předešlého erbu a přijetím za obyvatele království českého.

U prostřed skoro náměstí stávala škola, kostnice, kůlna a domek, mezi tím byl ouvoz, nyní je zde rovina a škola stojí na jižní straně náměstí. R. 1847 byl položen k ní základ a r. 1848 byla dostavena a r. 1859 sad zřízen tam, kde stávala stará škola, nyní zbylo z něho několik stromků. Hned po pravé straně na náměstí stojí radnice s hodinami.

Za Karla VI. bylo město pro svornost věží vyznamenáno, za arcibiskupa z Kühnburku vztýčilo prápor Karlovi, za Filipa Krakovského hraběte z Kolovrat, Jindřicha z Mirse, Františka z Lauten, raddů a nejvyšších zprávců horních a dobrotivostí Josefa Bened. Schönpfluga z Gamsenberku, papež. notara, doktora theologie, cís. raddy u sv. Kosmy a Damiana, kanovníka v Staré Boleslavi a za představeného obce Kunerta 8. srpna.

R. 1636 při požáru shořela městská radnice i s listinami, a vystavena jest prý r. 1741 od Jos. B. Schönpfluga z Gamsenberku, kdež i na jednom cimbále erb Gamsenberků spatřiti lze: kamzík stojící předníma nohama na pluhu. Na radnici nalezá se též plechová sova, z čeho mnozí soudí, arci nedůvodně, že se Jílové dříve Sova jmenovalo. R. 1845 postavena jest radnice teprv v novém nynějším slohu.

Řečený Jos. B. Schönpflug z Gamsenberku učinil nadací tehdy ovšem vzácnou na dva chlapce z měšťanských rodičů, aby se některému řemeslu řádně vyučiti mohli.

As $\frac{1}{4}$ hodiny na západ od města stojí mezi polmi hřbitovní kostelíček Božího Těla velmi spustlý a schudlý. Odtud několik set kroků k severu stojí Lázeň Svato-Vácslavská s hostincem a kaplí sv. Vácslava, pod níž se prýští léčivá voda. Místo to nese ještě číslo města, o průvodu jeho uložen jest spis v pamětní městské knize od Gamsenberka, zníť:

Již v prvnějších časech (roku nám neznámého)

roztrušovala se pověst o pramenu blíž Jílového, že mnoho přispívati má k uzdravení. Nějaký pan měšťan Koll nabyl upotřebením té vody ztraceného zraku a vystavěl na místě, kde se pramen proudí, kostelíček ke cti sv. Václava. Jak se povídalo, měl se jemu anděl Páně ve snu objeviti a stavbu tu mu poručil, což on také vykonal, ovšem postavil jen dřevěný kostelíček.

Od té doby (roku neznámého) podržel ten pramen jmeno Svato-Vácslavský pramen. R. 1737 vystavěl důstojný pan farář od sv. Jindřicha v Praze (později kanovník v Staré Boleslavi) Josef Benedikt Schönpflug z Gamsenberku, dobrodinec zlatohorního města Jílověho, zanechaje na památku synům Jílovským jistou nadací, na místě dřevěného kostelíčku zděný přidaje k němu zde blízko ležící pozemek, kde napotom r. 1764 vysvěcen byl. Tak jak to byl pan Jos. z Gamsenberku vystavěl, stojí kostelíček na klenutí, kamž se prýští pramen uzdravující. Památní kniha o tomto pramenu, jehož voda se za koupel potřebuje a sobě pro svou zázračnou moc velké vážnosti dobyla, chová v sobě jmenovitě od r. 1760 mnoho jmen nemocných, kteří tu svého zraku nabyli, pakostnice a dlouho trvající zimnice zbaveni byli. Též se nachází v té památní knize pojednání pana lékarníka Karla Fediše o účinku lázně Svato-Václavské.

Mnoho hodnověrných mužů, mezi nimiž vídeňský professor a dobytčí lékař Vendelín Lungenbecher roku 1777, česko stavovský sekretář Daniel Zueber r. 1783, opat Nepomuk od sv. Jana pod skalou r. 1773 upotřebili tuto koupel skrz pakostnici a přiložili vlastnoručním podpisem a pečetí opatřené vysvědčení do památné knihy.

Magistrát král. zlatohor. města Jílového přišel v pozdějším čase, kdežto tam pořád víc a více cizích

hostů přibývalo, na tu myšlénku, že by to mohlo pro město a okolní vesnice velmi prospěšné býti — žeby ale k tomu potřebí bylo některého rozumného podnikatele, který by hostům přístřeši, nějakou zábavu opatřoval a zevnějšek ozdobil.

Tedy r. 1779 uzavřela se smlouva mezi tehdejším městským lekařem Ant. Vespasianem, mocí které magistrat obecní jmění sv. Vácslavských lázní s koupelemi a ostavajícím stavením a k tomu patřícími pozemky onomu lekaři za kupní cenu pr 500 zl. v./r. přenechal, kterouž částku měl ve lhůtách po 4 zl. 40 kr. zaplatiti, tak by byla částka ta v 108 létech k zaplacení přišla. Však prodané to bylo s tou výminkou, by kupující nadjmenovaný každoročně pozemky patřičně vzdělal a místo to okrášloval a v pádu nedodržení obec právo míti měla smlouvu na sebe převzíti. Bohužel ale jak se zdálo, že tato výminka, kteráž k oslavení, zvelebení a rozhlášení dobré pověsti o tomž místě ano i pro čest samého města sloužiti měla, přišla v pozdějších letech zcela k zapomenutí. Koupele a ostávající stavení stálo dlouho jednoduché a spustlé, ano skrze takové spustošení a skrze zamlčení několikaletého nabízení k užívání moci tohoto pramene (kdežto jiná k tomu podobná místa méně rozhlášená, žádnou takovou pověstí, žádným takovým na prameně stojícím kostelíčkem, posvěceným místem se honositi nemohou, přece se zvelebují, protože veškerému přání skrze přívětivé to místo pokračující okrášlování, starosti o pohodlí a vyražení vyhověti uměla) ztratilo Jílové právo ano i ta slavná pověst zahynula. Nyní hledí místo to do budoucnosti lepších dnů, ještě ale posud vznáší se klenutí skalného sklepení pod kostelíčkem svatého Vácslava vystaveným právě na tom zázračném prameně, který nyní 100 let Jos. z Gamsenberku tentýž pramen v uctivosti maje vystavěl.

Kdežto se zázračná moc jeho takřka udělovala, prýští se teď bez užití na louku a do cesty.

Sv. Vácslavské lázně stojí na západ od Jílového na úrodném pahrbku. V novějším čase přišlo skrze nadzmíněnou smlouvu Jílovského magistratu s městským lékařem Vespasianem na základě Jílovského obecního jmění vyšetřování u nejvyšší zemské vlády k řeči a když náš ctěný zemský purkrabí jeho neunaveně skoumající vzhled vzal na tyto koupele v Čechách, nebude odmrštěna sv. Vácslavská koupel v Jílovém. Gamsenberg.

Jak zde Gamsenberg praví, že nebude sv. Vác-lavská koupel odmrštěna, je již na ni snad zapomenuto; před desíti lety vyhořela a nyní stojí v dosti pěkném vyvedení.

R. 1848 zřízena v Jílovém taktéž národní obrana a byla od radního tehdejšího Jaroše potvrzena. Byly tehdy v Jílovém dvě strany, která jedna druhé odpor činily, až musilo 200 c. k. polních myslivců pro pokoj přitáhnouti.

Od r. 1838—1848 byl purkmistrem pan Karel Flimmer, nákladník Jílovský, má zásluhu velkou o opravení cest.

R. 1848 byl měšťanostou pan Prokop Bayer a r. 1851 M. Dr. pan Václav Černý. Při organisací tehdejší činil jílovský okres s říčanským tak zvané hejtmanství se sídlem v Jílovém. První hejtman byl p. Vojtěch Weitenweber † 1853, a po jeho smrti dosedl na úřad ten J. M. Rudolf Vratislav hrabě z Mitrovic, který ode všeho lidu všeobecně milován a vážen byl a mnohou památku po sobě v Jílovém zanechal.

R. 1855 bylo hejtmanství odstraněno a okresní úřady spojené se soudy zavedeny; prvním okresním v Jílovém byl p. J. Schranil až do r. 1862; na místo jeho dosazen nynější pan okresní A. Herberger.

Od r. 1858 nalezají skoro každého roku paličská psaní, pravý to svízel pro město a hned ještě téhož roku dne 27. dubna vyšel oheň z čís. 4. a ztrávil 23 čísel, mezi nimiž i faru od Gamsenberka vystavenou a 12 stodol, též zahynuly 3 osoby a mnoho dobytka uhořelo.

R. 1857 obnoven vnitřek kostela, k čemuž Jeho Veličenstvo císař Ferdinand I. 300 zl. přispěti ráčil.

R. 1859 dána na kostel nová věž, při čemž zeď o něco vyvýšena byla, též toho roku dán základ k nové faře na jižní straně naměstí za kostelem, a roku 1861 byla dostavena.

R. 1861 byla v Jílovém volba zemských poslanců, spojená města Jílové, Benešov, Černý Kostelec a Vyšehrad vyvolila národního kandidata pana prof. Zapa; spojené okresy jílovský a říčanský zvolily pana rytíře z Mayersbachu.

R. 1861 byla též volba nového měšťanosty a zvolen jest pan Vácslav Janovský, kupec a držitel hospodářství; a hned v prvním sezení nového výboru zvoleni jsou za čestné měšťany páni pani J. M. hrabě Vratislav z Mitrovic, Rieger a Palacký.

Téhož roku stala se oprava kostelíčka sv. Vácslava v Lázni a Božího Těla na hřbitově, zaražen též 27. října hospodářský spolek.

R. 1862 dne 2. února povodeň na Sázavě, v celém okresu Jílovském způsobena škoda na 24.690 zl. 67 kr. r. č.

Téhož roku 14. dubna přijata jest nová fara za 15.000 zl. r. č., na to 25. května posvěcen nový obraz sv. Vácslava a nešen slavně do kostelíčka lázeňského. Malován jest v Praze od Jos. Šimra a věnován od údů záložny městské.

Téhož roku zaražen zpěvácký spolek „Horymír“ a ochotnické divadlo; zřízena cesta tak zvaná pod masnými krámy za 300 zl. r. č. a cesta pod školou

za 350 zl. r. č. a dobrovolným přispěním měšťanstva ku hřbitovu u Božího Těla.

R. 1863 zaražena též záložní kasa dne 24. listopadu.

Město čítalo r. 1845 čís. 185 a obyv. 1462, nyní čítá 203 čís. a 1900 obyv.

Při volbě r. 1864 v srpnu zvolen opět pan V. Janovský za starostu. [1])

C. Okolí.

Nejpamátnějším místem z okolí mimo místa již v dějepise vyznačená býval zajisté Hrádek, o kterém jsem se již také zmínil.

Již před Břetislavem I. vystavěli pohanští Přemyslovci k ochraně jílovců blíže Žampachu na vyvýšenině nedaleko ústí potoka Chotouně (Hotunie) do Sázavy tvrz Hrádek čili Gradek, kdež již dříve jakési sídlo stávalo. Tvrz ta přešla co knížecí výsluha předkům na jakéhosi rytíře Dluhomila, řečeného Vcezelye čili Vrzelye od knížete Boleslava II., poněvadž jim ve válkách statky jejich poplenil.

Dluhomil musil však za Břetislava I. něco zaviniv do Polska prchnouti a tu připadla tvrz opět koruně. V den sv. Severa r. 1045 daroval ji Břetislav klášteru Ostrovskému se vším příslušenstvím a čtyry lany (mansos) křovím a stromovím porostlé země po

---

[1]) Když zemské desky shořely, povstala pochybnost o majetku jednotlivce a tu nalezáme v Pal. Čes. Arch. II. pag. 463: Šimonek z Jílového okázal list kněze Františka opata a konventu kláštera ostrovského svědčící na 28 kop gr. dluhu Jakubovi a Joštovi bratřím z Jílového. — Tamtéž IV. p. 376: Mezi odpadlými od Pražanů r. 1419 Kunat z Jílového.

obou březích Sázavy až k ústí jejímu do Vltavy. Listinu tuto vydal Břetislav v klášteře Ostrovském.

Při padělání listiny té bylo později přidáno: vyjímky od všelikých zemských břemen, povinnost hostění knížecí družiny na lovu a opatření jí potravou (nařez a nocleh). Výminky takové se před 13. stoletím nečinily.

Nyní je tvrz úplně vybouraná, ač znáti kde stávala. V minulém století dal archaeolog Karel Josef z Bienenburka, hejtman kraje Kouřímského, z kamene staré tvrze vystavěti asi 600 kroků dále na západ zámeček, jejž nazval také Hrádek, avšak dle svého jmena Včelní (Bienenburk). Při rušení kláštera sv. Prokopa v Sázavě byl co krajský hejtman rytíř z Bienenberka přítomen a zakoupil olejový obraz sv. Prokopa z refektáře, gotickou monstranci z bronzu a velmi starou kaditelnici gotického slohu a ostatky sv. Prokopa a zřídil na svém Včelním Hrádku kapličku sv. Prokopa, kdež se vše chová; jsouť zde také konvičky toho způsobu, ty však nebudou tak staré.

Avšak lid sprostý nechce prý tomu věřiti, že se v kapličce té na oltáři nalezá obraz sv. Prokopa, že je to jiný svatý a ne sv. Prokop, poněvadž prý nemá při sobě čerta.

Byl bych rád ku knize této vyobrazení oné kaditelnice a monstrance památné přidal, ale neměl jsem příležitost, abych předměty ty dal okreslit.

Odtud z Hrádku je velmi krásná vyhlídka na Sázavu a Kamenný Přívoz, kde voda na ohromné balvany žulové naráži a velký šumot působí.

Jižně od Jílového leží ves Kabáty, povstala teprv tohoto století, zde se spojuje potok Jílovský a Chotounský a dále k Sázavě přes ohromné kameny pádí. Chotounský potok přichází od vsi Chotouně, východně od Jílového, kdež nyní stoupy parou hnané křemen drtí na moučku jemnou, která se daleko do továren na sklo a porcelán zasilá.

S potokem Chotounským křižuje se silnice na Kamenný Přívoz, kde tři mlýny vesele klapají, odtud možná po brázi na Žampach se dostati, kdež na cestě starou puchýrnu viděti lze, dole mlýn a za ním Svato-Václavskou štolu. Ze Žampachu vede cesta úzkým údolím do Studeného Loužku, po které spatřiti lze otvory starých štol; u prostřed Studeného nalezá se štola sv. Karla a Vojtěcha, východně stráň Pepř, na níž stojí obydlí dololezovo (Steigra) s věží a hodinami, a zvoncem volajícím horníky k práci; onen koňský žentour, o kterém jsme mluvili. Odtud 200 kroků stojí starý cech se Šlojířem; a dále na pahorku kaple sv. Anny, odkudž celé město možná přehlednouti, jakož i místa starého dolování.

Silnice z Jílového do Prahy vedoucí jde přes Libeř, kde stojí velmi starý kostelíček as z 13. století, dále přes Břežany, letní sídlo arcibiskupů Pražských.

Stavení je tu asi ze 16. století, široká nízká věž s hodinami, kuchyňská zahrada se zdí z rozmanitých vzorů sestavenou a podivuhodnou; ještě jedna zahrada, lípové stromořadí. Arcibiskup Schrenk dal zde vystaviti věž čtyrhranou s pěti patry, z níž je vyhlídka na Hradčín, Jílovské hory, Karlštejn a Brdy. Odtud nedaleko je Libeřský dvůr, který r. 1853 vyhořel, a ovčín. Za Libří k východu je Psarský vrch asi 1800 stop nad plochou mořskou, chová břidlici chloritem proniknutou, křemenovými žilkami prošlehanou.

As hodinu východně od Jílového jsou měděné hutě, v Kamenici patřící p. Ringhofrovi. Blíže nich zámek Stiřín s pivovárem.

Z knihtiskárny B. Stýbla v Praze.

Z kněhtiskárny B. Stýbla v Praze.